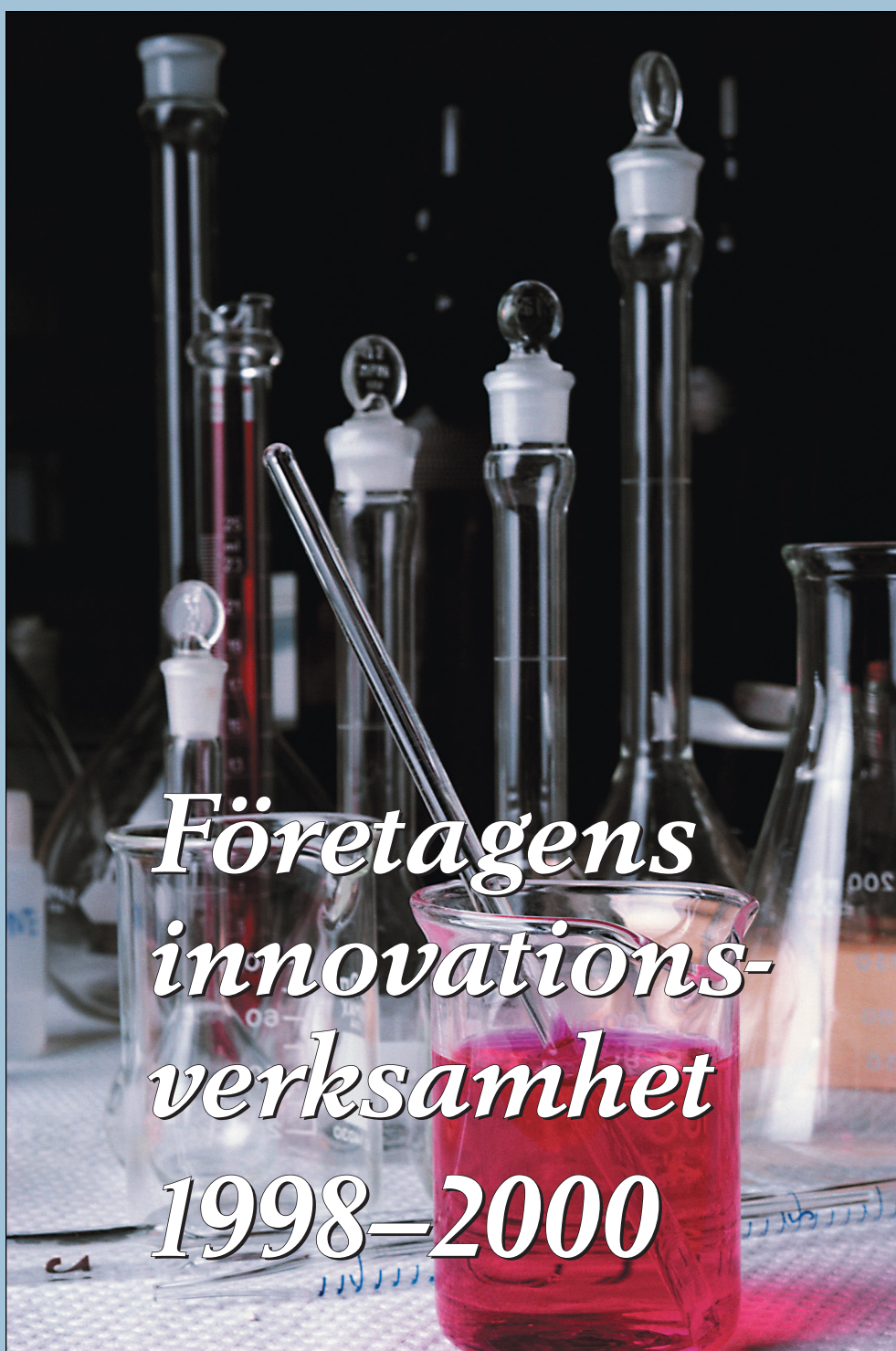

The third Community Innovation Survey – CIS III

Statistiska centralbyrån
Statistics Sweden

Förfrågningar: Maria Säfström tfn 08-506 943 46
 maria.safstrom@scb.se

 Carl-Magnus Jaensson tfn 08-506 941 43
 carl-magnus.jaensson@scb.se

ISBN: 91-618-1159-9

Printed in Sweden
SCB-Tryck, Örebro 2002.12

Innehåll

Sammanfattning.....	2
Summary.....	3
Inledning	4
Analys	4
Innovationsverksamhet i Sverige.....	4
Utvecklare av innovationerna	4
Innovationer som inte genomförts enligt planerna	5
Effekter av innovationsverksamhet	5
Innovationssamarbete	5
Statlig finansiering av innovationer	5
Informationskällor för innovationer	5
Nationella marknaden är viktigast.....	6
Patent och andra metoder för att skydda innovationer	6
Andra förändringar inom företaget.....	6
Hinder för innovationsverksamhet	7
De mest betydelsefulla innovationshindren	7
Avsaknad av innovationsverksamhet.....	7
Fakta om statistiken.....	8
Historik	8
Innehåll	8
Tid.....	10
Jämförbarhet över tiden	10
Tillförlitlighet.....	10
Osäkerhetskällor	10
Redovisning av osäkerhetsmått.....	11
Tabeller	13
Enkäten.....	31
Råd och definitioner.....	39

Sammanfattning

Statistiska centralbyrån, SCB, har under 2001 och 2002 genomfört undersökningen "Community Innovation Survey 3" (CIS 3). Denna undersökning mäter de svenska företagens innovationsverksamhet (innovativa företag) under åren 1998–2000 inom de branscher som undersökts.

Undersökningen omfattade företag i industri- och tjänstesektorn med minst 10 anställda. Totalt ingick 4 266 företag i urvalet. Svarsfrekvensen var 48 procent, vilket innebär att resultaten i undersökningen är osäkra. Företag som har bedrivit innovationsverksamhet likställs med innovativa företag i rapporten.

Resultaten från undersökningen visar att 47 procent av företagen i de undersökta branscherna bedrev någon form av innovationsverksamhet under 1998–2000. Andelarna var i stort sett lika inom industrin och tjänstesektorn. Innovativiteten var hög inom framför allt industri för stenkolsprodukter, kemisk industri samt inom forsknings- och utvecklingsinstitutioner. Det är framförallt det egna företaget som har stått för utvecklandet av innovationerna.

Innovationsverksamheten medför olika effekter för företaget. Det som har påverkats mest av innovationerna är:

- utökat produktsortiment
- utökad marknad eller marknadsandel
- förbättrad produktkvalitet

När det gäller typen av samarbetspartner för innovationsverksamhet anses i första hand leverantörer och kunder vara viktiga.

Det var 16 procent av de innovativa företagen som hade fått någon form av statligt stöd för sin innovationsverksamhet. Andelen företag som tagit emot pengar från EU:s fjärde eller femte ramprogram för forskning och utveckling uppgick till 9 procent.

Vid slutet av år 2000 hade 33 procent av de innovativa företagen giltiga patent för att skydda sina innovationer och uppfinningar.

Resultaten visar även att de innovativa företagen har genomfört strategiska och organisatoriska förändringar i det egna företaget i större utsträckning än de icke innovativa företagen.

Mer än hälften av företagen i Sverige har dock inte bedrivit någon form av innovationsverksamhet. Största orsaken till att företag saknar innovationsverksamhet visar sig vara att de inte har något behov p.g.a. de rådande marknadsvillkoren.

Summary

Statistics Sweden conducted the "Community Innovation Survey 3" (CIS 3) during 2001 and 2002. This survey measures Swedish enterprises' innovation activities between 1998 and 2000 in the industries surveyed.

The survey covers enterprises in the manufacturing and service sectors with at least 10 employees. The sample consisted of 4 266 enterprises in total. The response rate was 48 per cent, which means that the results from the survey may not be reliable. In the report an enterprise that has conducted innovation activities is considered being an innovative enterprise.

The results from the survey show that 47 per cent of the enterprises in the surveyed industries had some form of innovation activities in 1998-2000. The share with innovation activities within manufacturing was largely the same within both the manufacturing and service sectors. Innovativeness was high in the industry for coal products and the chemical industry as well as in research and development institutions. Enterprises have developed most of the innovations on their own.

Innovation activities have different effects for the enterprise. The clearest effects are:

- increased range of goods
- increased market or market share
- improved quality in goods

In terms of the type of innovation cooperation partners, primarily suppliers and customers are considered important.

16 per cent of the innovative enterprises had received some form of government support for their innovation activities. 9 per cent of the enterprises had received funding from the EU's fourth or fifth framework programmes for research and development.

At the end of the year 2000, 33 per cent of the innovative enterprises had valid patents to protect their innovations and inventions.

The results also show that the innovative enterprises have carried out strategic and organisational changes in the enterprise to a greater extent than the non-innovative enterprises.

However, more than half of the enterprises in Sweden have not had any innovation activities. The main reason that enterprises do not conduct innovation activities is the lack of need due to the current market conditions.

Inledning

Innovationer och innovationsaktiviteter är betydelsefulla faktorer för tillväxt. För att kunna understödja tillväxten behöver beslutsfattare på olika nivåer kunna identifiera dessa faktorer.

Ett företag anses ha bedrivit innovationsverksamhet om företaget har:

- introducerat en för företaget ny produkt på marknaden
- introducerat en för företaget ny produktionsprocess
- bedrivit någon verksamhet för att utveckla eller introducera nya eller väsentligt förbättrade produkter eller processer (inklusive forskning och utvecklingsverksamhet, FoU-verksamhet) under perioden 1998–2000 som avbrutits eller inte slutförts.

Företag som har bedrivit innovationsverksamhet likställs med ett innovativt företag i rapporten.

Syftet med denna undersökning är att ge en bild av innovationsverksamheten bland svenska företag under perioden 1998–2000 inom de branscher som undersökts. Undersökningen är den tredje EU-gemensamma innovationsundersökningen, Community Innovation Survey 3 (CIS3). Som grund för undersökningen ligger ett gemensamt frågeformulär som utarbetats av EU:s statistikorgan Eurostat i samarbete med medlemsländerna.

Undersökningen omfattar industri- och tjänsteföretag med minst 10 anställda. Vid redovisning av industrin ingår även energisektorn. Totalt ingick 4 266 företag i urvalet. Svarsfrekvensen nådde 48 procent, vilket kan innebära att resultaten är osäkra.

Publikationen delas in i tre delar. Först kommer analysen av undersökningens resultat. Därefter kommer en del som beskriver vilka metoder och definitioner som använts. I slutet av publikationen återfinns tabeller och frågeformuläret.

Analys

Innovationsverksamhet i Sverige

47 PROCENT AV DE SVENSKA FÖRETAGEN HAR BEDRIVIT INNOVATIONSVERKSAMHET UNDER PERIODEN 1998–2000

Den 1 april 2001 fanns det 16 034 företag med minst 10 anställda i de branscher som undersökts. 47 procent av dessa hade bedrivit innovationsverksamhet i någon mening under perioden 1998–2000. Andelen innovativa skiljde sig inte märkbart åt mellan industrin och tjänstesektorn. Inom industrin låg andelen på 47 procent och motsvarande andel inom tjänstesektorn låg på 46 procent.

Det går att uttyda ett visst samband mellan företagsstorlek och innovativitet. Större företag, mätt efter antalet anställda, var mer innovativa under perioden.

Framförallt inom industri för stenkolsprodukter, kemisk industri samt forsknings- och utvecklingsinstitutioner var innovativiteten hög. Andelarna låg inom dessa branscher mellan 70 och 85 procent.

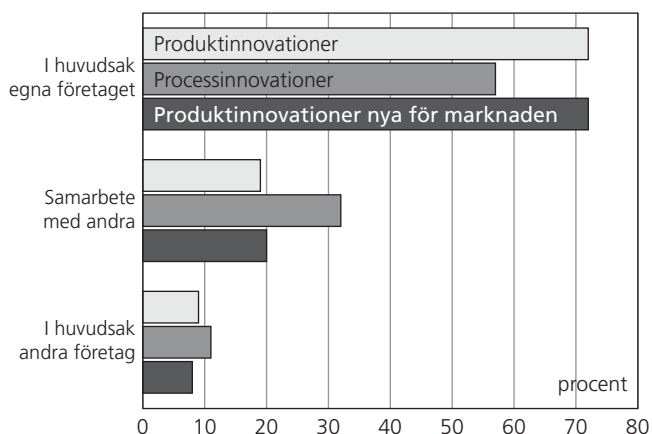
En större andel företag har under perioden 1998–2000 introducerat helt nya eller väsentligt förbättrade produkter (produktinnovationer) än det är som har introducerat helt nya eller väsentligt förbättrade processer (processinnovationer). Andelen produktinnovativa företag uppgår till 32 procent och andelen processinnovativa uppgår till 20 procent. Av de produktinnovativa företagen har ungefär hälften introducerat produkter som inte bara var nya för företaget utan även nya för företagets marknad.

Utvecklare av innovationerna

Företagen som har introducerat nya produkter under perioden 1998–2000 har till största delen utvecklat dessa själva. Andelen uppgår till 72 procent (se diagram 1). Andelen företag som introducerat nya produkter som även var nya för företagets marknad var lika stor.

För processinnovationerna ser mönstret liknande ut som för produktinnovationerna. Största andelen (57 procent) av processinnovationerna har utvecklats av det egna företaget. Efter det kommer det egna företaget i samarbete med andra och sist kommer i huvudsak andra företag.

Diagram 1. **Utvecklare av innovationer 1998–2000**

Källa: SCB

Innovationer som inte genomförts enligt planerna

Företagets innovationsprojekt följer inte alltid de planer som ställts upp i förväg. Det finns flertalet anledningar som kan försena, hindra samt bidra till att man måste avbryta innovationsverksamheten.

Undersökningen visar att 32 procent av företagen vid slutet av år 2000 hade pågående verksamhet för att utveckla eller introducera en ny eller väsentligt förbättrad produkt eller process, inklusive FoU-verksamhet som ännu inte slutförts. 12 procent av företagen hade under perioden avbrutit denna typ av verksamhet.

Man kan se ett samband mellan företagsstorlek och andelarna. Större företag, mätt efter antalet anställda, tenderade att i högre grad ha pågående eller avbruten innovationsverksamhet än de mindre företagen.

Det föreligger inga statistiskt säkerställda skillnader mellan industri- och tjänsteföretagen.

Effekter av innovationsverksamhet

Resultatet av innovationsverksamhet kan påverka företaget på olika sätt. Följande produktorienterade effekter påverkades mest:

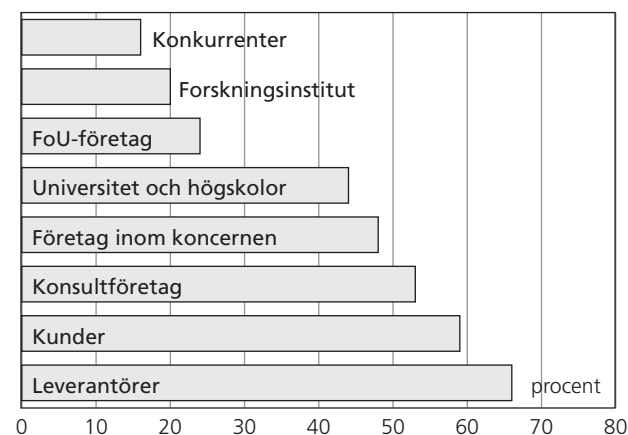
- utökat produktsortiment
- utökad marknad eller marknadsandel
- förbättrad produktkvalitet

Innovationssamarbete

Innovationssamarbete innebär aktivt deltagande i FoU och andra innovationsprojekt som företaget genomför i samarbete med andra organisationer.

Andelen innovativa företag som hade innovations-samarbete under perioden var 32 procent (se diagram 2). Större företag, mätt efter antalet anställda, tenderade att i större utsträckning samarbeta med andra jämfört med de mindre företagen.

Diagram 2. **Partner vid samarbete**

Källa: SCB

Framförallt leverantörer och kunder är viktiga som partner. I de fall innovativa företag samarbetade gjorde 66 procent detta med leverantörer och 59 procent med kunder.

Statlig finansiering av innovationer

Den statliga finansieringen av innovationer omfattar stöd i form av anslag samt lån med subventionsinslag och lånegarantier. Det var 16 procent av de innovativa företagen som tog emot någon form av statligt stöd för sin innovationsverksamhet under perioden 1998-2000. Denna form av stöd för finansiering kom från någon av följande parter:

- Lokala eller regionala myndigheter
- Regeringen
- EU

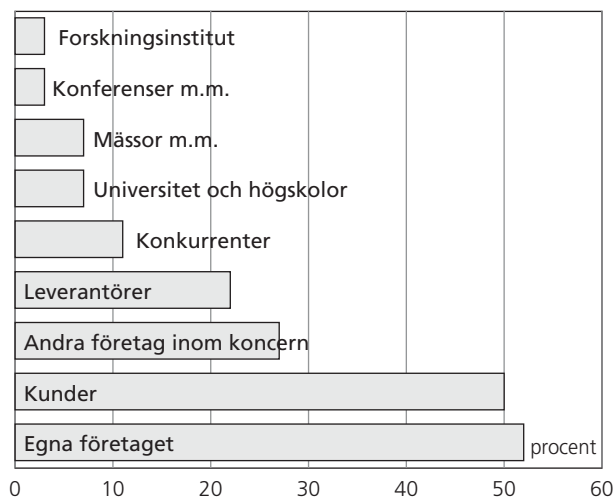
Andelen innovativa företag som mottagit pengar från EU:s fjärde eller femte ramprogram för forskning och utveckling var 9 procent.

Informationskällor för innovationer

De innovativa företagen använder sig av ett flertal idé- och informationskällor när de föreslår nya innovationsprojekt. Informationskällorna kan även bidra med mycket under projektets gång.

I diagram 3 redovisas de som angett att källan haft hög grad av betydelse under perioden 1998–2000.

Diagram 3. Informationskällor för innovationer

Källa: SCB

Interna källor inom det egna företaget samt kunder ansågs som de viktigaste informationskällorna. Mellan industriföretag och tjänsteföretag fanns ingen statistiskt säkerställd skillnad när de anger viktiga informationskällor som de använt sig av till sina innovationsprojekt.

Nationella marknaden är viktigast

Både de innovativa samt de icke innovativa företagen såg den nationella marknaden som viktigast. Större andel innovativa företag tenderade dock att finna den internationella marknaden mer betydelsefull än de icke innovativa företagen.

Företagets storlek påverkar vilken marknad som är viktigast bland de innovativa företagen. Innovativa företag med upp till 249 anställda ser den nationella marknaden som mest betydelsefull. När storleken på företaget ökar (250 anställda eller fler) så föreligger ingen skillnad med avseende på vilken marknad som är viktigast.

För de icke innovativa företagen är den nationella marknaden viktigast oavsett storlek på företaget.

Patent och andra metoder för att skydda innovationer

PATENT

Av de innovativa företagen sökte 28 procent under år 1998–2000 minst ett patent för att skydda

egenutvecklade uppfinningar eller innovationer. Bland större innovativa företag, mätt efter antalet anställda, var det högre andelar som sökte patent än bland de mindre. För de företag som inte hade innovationsverksamhet under 1998–2000 ansökte 5 procent om åtminstone ett patent. Detta kan förklaras av att de utvecklat innovationer under åren innan denna undersöknings referensperiod.

Av de innovativa företagen hade 33 procent vid slutet av år 2000 giltiga patent för att skydda sina innovationer och uppfinningar. De icke innovativa företagen hade en andel på 9 procent.

ANDRA METODER

De övriga metoderna för att skydda egenutvecklade uppfinningar och innovationer delas upp i formella samt strategiska metoder.

Formella metoder är:

- registrering av designmönster
- användande av varumärken
- användandet av upphovsrätt

Strategiska metoder är:

- hemligheter
- komplex utformning
- tidsmässigt försprång gentemot konkurrenter

De vanligaste metoderna att skydda sina uppfinningar och innovationer var användandet av varumärken och tidsmässigt försprång mot konkurrenterna. En större andel innovativa företag använde sig av dessa två metoder än de icke innovativa. 41 procent av de innovativa använde sig av användandet av varumärken medan andelen av de icke innovativa endast var 15 procent. Skydd genom tidsmässigt försprång gentemot konkurrenter använde 40 procent av de innovativa företagen, men endast 5 procent av de icke innovativa företagen.

Användandet av upphovsrätt var den enda metoden där det går att påvisa en skillnad mellan industrin och tjänstesektorn. För samtliga företag var det inom tjänstesektorn 15 procent som använde sig av upphovsrätt och inom industrin 9 procent.

Andra förändringar inom företaget

Företagen kan under perioden 1998–2000 ha genomgått andra viktiga strategiska eller organi-

satoriska förändringar som till exempel nya eller väsentligt ändrade:

- strategier
- managementtekniker
- organisatoriska strukturer
- marknadsföringskoncept
- estetiska förändringar i åtminstone en av företagets produkter

De vanligaste förändringarna som innovativa företag genomförde under perioden 1998–2000 var att ändra de organisatoriska strukturerna samt att införa nya strategier.

Bland de icke innovativa företagen var nya organisatoriska strukturer, nya strategier samt nya marknadsföringskoncept de vanligaste förändringarna.

Större andelar av de innovativa företagen hade genomfört dessa förändringar inom företaget än de icke innovativa. Det går inte att påvisa någon skillnad mellan industrin och tjänstesektorn.

Hinder för innovationsverksamhet

Innovationsverksamheten som ett företag bedriver kan stöta på problem eller hinder. Det huvudsakliga hindret för de innovativa företagen var att verksamheten blivit allvarligt försenad, vilket omfattade 40 procent av företagen. Det finns här en skillnad mellan industrin och tjänstesektorn. En större andel bland industriföretagen än bland tjänsteföretagen hade innovationsverksamhet som blivit allvarligt försenad under perioden 1998–2000.

20 procent av företagen hade innovationsverksamhet som belastats med andra allvarliga problem och 16 procent av företagen hade innovationsverksamhet som hindrats från att starta.

De mest betydelsefulla innovationshindren

Företagens innovationsverksamhet kan hindras på grund av olika faktorer. Det finns både ekonomiska faktorer, interna faktorer och övriga faktorer som kan ha betydelse. Redovisningen nedan utgår från de företag som ansett att hindret haft en hög grad av betydelse.

De största hindren för innovationer var under perioden 1998–2000:

- för stora ekonomiska risker
- för höga innovationskostnader
- brist på kvalificerad personal
- avsaknad av lämpliga finansieringskällor

18 procent av företagen upplevde att för stora ekonomiska risker samt för höga innovationskostnader var hinder för deras innovationsverksamhet. Avsaknad av lämpliga finansieringskällor såg 13 procent av företagen som ett innovationshinder.

Bland de interna faktorerna var brist på kvalificerad personal det största hindret, vilket 15 procent av företagen upplevde under perioden.

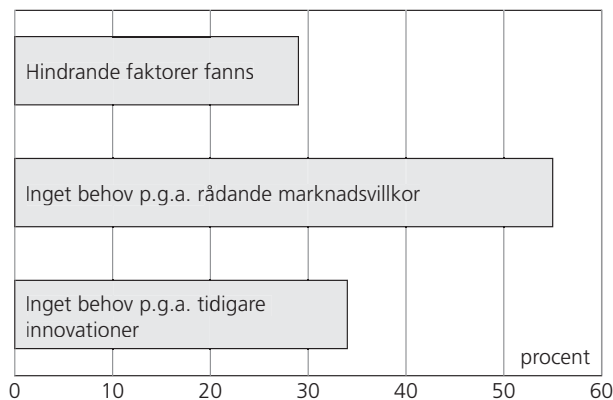
Avsaknad av innovationsverksamhet

Det finns flertalet orsaker till varför ett företag inte har någon innovationsverksamhet. Avsaknaden av innovationsverksamhet kan bero på:

- inget behov p.g.a. tidigare innovationer
- inget behov p.g.a. de rådande marknadsvillkoren
- att det under perioden fanns faktorer som hindrade innovationer

Den största andelen av de icke innovativa företagen, 55 procent, hade inte något behov av innovationer på grund av de rådande marknadsvillkoren (se digram 4). 34 procent betraktade tidigare innovationer som skäl till avsaknaden av innovationer. Hindrande faktorer såg 29 procent av företagen som orsak.

Diagram 4. Orsak till avsaknad av innovationsverksamhet

Källa: SCB

Större andel företag inom industrin, än inom tjänstesektorn, uppfattade att det fanns orsaker som bidrog till att de saknade innovationsverksamhet.

Fakta om statistiken

Historik

Innovationer och innovationsaktiviteter är betydelsefulla faktorer för tillväxt. För att kunna understödja tillväxten behöver beslutsfattare på olika nivåer kunna identifiera dessa faktorer.

Behovet av ökad förståelse för vilka faktorer som påverkar företagens innovationsverksamhet ledde under 1980-talet fram till viktiga genombrrott i både teorier och det empiriska arbete som de flesta OECD-länder delvis baserat sin innovationspolitik på. Under denna tid fanns inga standardiserade internationella metoder för att mäta innovationsverksamhet. Detta ledde till att OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) i början av 1990-talet fastställde principerna för ett internationellt samordnat arbete för att ta fram det som senare sammanställdes i Oslo-manualen. Principerna användes sedan av EU och dess statistikorgan Eurostat i den första gemensamma innovationsundersökningen, "Community Innovation Survey", (CIS 1), som undersökte innovationsverksamheten i industri-företag. Sverige, som då inte var medlem i EU, deltog inte i CIS1.

Sverige och SCB samt Italien genomförde efter CIS1 en pilotstudie för att utreda möjligheterna att även inkludera tjänsteföretag i den kommande CIS2. Utifrån CIS1 samt pilotstudien lades 1996 grunden för en kommande innovationsundersökning "Community Innovation Survey II", CIS2, som kom att innefatta även tjänsteföretag.

Målet med CIS2 var att uppnå en bättre internationell jämförbarhet genom att samtliga länder använde sig av samma frågeformulär. Det eftersträvades även att länderna använde sig av samma metoder för att samla in och bearbeta data. CIS2 mätte innovationsaktiviteterna inom industrin och vissa tjänsteföretag under åren 1994–1996. Resultaten från undersökningen visade att hälften av industriföretagen och omkring en tredjedel av tjänsteföretagen var innovativa under perioden som undersökningen avser.

Under 1999 genomförde SCB en nationell innovationsundersökning på uppdrag av NUTEK (Närings- och teknikutvecklingsverket), Innovationsverksamhet i företag i Sverige 1996–1998. I den undersökningen tog man bort ordet teknologisk i innovationsbegreppet. Detta gjordes bl.a. för att se vilka effekter det hade på tjänsteföretagens syn på sin innovativitet. Resultaten visade att 63 procent av företagen var innovativa.

Denna undersökning är den tredje EU-gemensamma innovationsundersökningen, CIS3. Till grund för undersökningen ligger ett gemensamt frågeformulär som utarbetats av EU:s statistikorgan Eurostat i samarbete med medlemsländerna.

Innehåll

STATISTISKA STORHETER

Undersökningen belyser omfattningen och karaktären på innovationsverksamheten inom de branscher som undersökts, under perioden 1998–2000. Även effekter, informationskällor och hinder för innovationer undersöks.

OBJEKT OCH POPULATION

Rampopulationen utgörs av industri- och tjänsteföretag med minst 10 anställda, se tabell 1 i tabellbilagan.

DEFINITIONER OCH FÖRKLARINGAR

Företag med innovationsverksamhet

Ett företag anses ha bedrivit innovationsverksamhet om företaget har:

- introducerat en för företaget ny produkt på marknaden
- introducerat en för företaget ny produktionsprocess
- bedrivit någon verksamhet för att utveckla eller introducera nya eller väsentligt förbättrade produkter eller processer (inklusive FoU-verksamhet) under perioden 1998–2000 som avbrutits eller inte slutförts

Företag som bedrivit innovationsverksamhet likställs med innovativa företag i rapporten.

Denna definition skiljer sig från Oslo-manualens definition, där innovativa företag är definierade endast enligt de två första punkterna.

Produktinnovation

En produktinnovation är en ny eller väsentligt förbättrad vara eller tjänst, med avseende på dess:

- fundamentala egenskaper
- tekniska specifikationer
- inkorporerade programvara eller andra immateriella komponenter,
- avsedda användning eller användarvänlighet

Det som inte räknas som produktinnovationer är estetiska förändringar av produkter i syfte att göra dem mer lockande eller endast försäljning av produkter/varor helt utvecklade av andra företag.

Processinnovation

En processinnovation avser en ny eller väsentligt förbättrad:

- produktionsteknologi
- metod för tillhandahållande av tjänster eller leverans av produkter

Vidare gäller att processinnovationen ska förbättra:

- företagets produktionsnivå
- produkternas kvalitet eller produktions- eller distributionskostnader

Endast förändringar i organisationen eller företagsledningen ses inte som en processinnovation.

VARIABLER

Några viktiga variabler är:

- om företaget under perioden 1998–2000 introducerade några nya eller väsentligt förbättrade produkt- eller processinnovationer.
- om företaget under perioden har haft innovationsverksamhet som inte slutförts eller som har avbrutits
- effekter av innovationer
- hinder för innovationer

Statistiska mått

Statistiken är uttryckt i antals- och andelsvärden.

Redovisningsgrupper

Resultaten redovisas huvudsakligen för industri- och tjänsteföretag separat samt för olika storleksklasser. Redovisningen av resultaten och använd branschindelning beror på osäkerheten i skatt-

ningarna. Ibland har resultaten endast redovisats på totalnivå.

Branschindelningen (på nästa sida) följer 1992 års standard för svensk näringsgrensindelning (SNI 92), som bygger på EU:s näringsgrensstandard i dess reviderade version NACE Rev.1. Industrin och tjänstesektorn definieras i rapporten enligt vad som framgår av tabellen på nästa sida. Undersökningen inkluderar följande branscher:

Branscher enligt Svensk Näringsgrensindelning (SNI 92)

SNI-kod	Branschbenämning
INDUSTRIN	
10–14	Gruvor och mineralindustrin
15–16	Livsmedels- och dryckesindustrin, tobaksindustrin
17–19	Textilindustrin, beklädnadsindustrin
20	pälsindustrin, garverier
21–22	Industri för trä, varor av trä, kork, rotting utom möbler
23–24	Massa- och pappersindustrin, grafisk och annan reproduktion
25	Industri för stenkolsprodukter, raffinerat petroleumprodukter och kärnbränsle, kemisk industri
26	Gummi- och plastindustrin
27–28	Jord- och stenvaruindustrin
	Stål- och metallverk, industri för metallvaror utom maskiner och apparater
29	Maskinindustrin som inte ingår i annan underavdelning
30–33	Industri för el- och optikprodukter
34–35	Transportmedelsindustrin
36–37	Övrig tillverkningsindustrin
40–41	El-, gas-, värme- och vattenverk
TJÄNSTESEKTORN	
51	Parti- och agenturhandel utom med fordon
60–64	Transport-, magasinerings- och kommunikationsföretag
65–67	Kreditinstitut och försäkringsbolag
72	Datakonsulter, dataservicebyråer
73	Forsknings- och utvecklingsinstitutioner
74.2+74.3	Arkitekt- och teknisk konsultverksamhet, teknisk provning och analys

Storleksklasserna är indelade efter antal anställda.

Storleksklass	Antal anställda
1	10–19
2	20–49
3	50–99
4	100–249
5	250–499
6	500–

Tid

REFERENSTID

Referenstiden är huvudsakligen 1998-2000. För uppgifter angående innovationsutgifter, FoU och giltiga patent är dock referenstiden år 2000.

FRAMSTÄLLNINGSTID

Enkäten skickades ut i slutet av april 2001 och resultaten publicerades under våren 2003.

FREKVENNS

Undersökningen har genomförts vart fjärde år i Eurostats regi. Förutom dessa undersökningar har en nationell undersökning om innovationsverksamhet genomförts i Sverige.

Jämförbarhet över tiden

Eftersom undersökningen endast har genomförts ett fåtal gånger är den i viss mån att betrakta som en pilotstudie.

Innehåll och definitioner av variabler har ändrats mellan undersökningsomgångarna. I den förra EU-gemensamma innovationsundersökningen, CIS2, definierades t.ex. en produkt eller processinnovation som en teknologiskt ny eller förbättrad produkt eller process medan termen teknologisk inte finns med i senare undersökningsomgångar. Jämförelser över tiden bör därför göras med försiktighet.

JÄMFÖRBARHET MELLAN GRUPPER

Statistiken är i princip jämförbar med CIS3-undersökningarna i de andra EU-länderna. Det kan dock finnas skillnader i svarsfrekvenser mellan undersökningarna och även vissa skillnader i täckning och metodik. Definitioner kan även vara olika mellan länderna. I denna rapport är till exempel definitionen av innovativa företag skild från definitionen som finns i den så kallade Oslo manual. Detta kan försvåras jämförelser med andra länder som har följt manualens definitioner. I slutet av tabellbilagan återfinns dock en tabell som visar andel innovativa enligt definitionen som återfinns i Oslo manual.

ANVÄNDBARHET MED ANNAN STATISTIK

Statistiken är jämförbar med annan svensk företagsstatistik.

Tillförlitlighet

TILLFÖRLITLIGHET TOTALT

Frågorna som företagen ska svara på kräver information från flera olika områden inom ett företag och därmed krävs ofta flera personers deltagande vid uppgiftslämnandet. Uppgifterna är ofta inte möjliga att härleda ur den egna bokföringen utan handlar om en subjektiv uppskattning hos den som svarar. Svårigheterna att mäta innovationsverksamhet visar sig i svarsbortfall, såväl objektsbortfall (52 procent) som partiellt bortfall.

En bortfallsstudie som gjorts antyder att andelen innovativa företag kan vara något större bland de företag som inte svarat på enkäten. Därför kan andelen innovativa i denna rapport vara underskattat.

Undertäckningen har inte kunnat identifieras och någon kompensation för denna har inte gjorts vid skattningsförfarandet. Det kan även finnas en viss övertäckning som inte har identifierats.

Det stora svarsbortfallet medför att statistiken bör användas med försiktighet.

Osäkerhetskällor

TÄCKNING

Populationen utgörs av företag, med minst 10 anställda, som vid urvalstillfället fanns registrerade i SCB:s företagsdatabas, FDB.

Undertäckning förekommer och utgörs bland annat av företag, som år 2000 hade minst 10 anställda, men som antingen var nystartade och inte fanns med i registret vid urvalstillfället, eller som vid urvalstillfället hade färre än 10 anställda i registret.

Även övertäckningen förekommer. Den utgörs av företag som år 2000 inte var verksamma eller hade färre än 10 anställda, men som var verksamma eller hade 10 eller fler anställda vid urvalstillfället.

URVAL

Företag med 250 eller fler anställda totalundersöktes. Företag med 10 till 249 anställda undersöktes genom ett urval. 4 266 företag av 16 034 tillfrågades.

MÄTNING

Undersökningen genomfördes med hjälp av en postenkät, och i en del fall återkontaktades även företagen per telefon för att korrigera eller komplettera uppgifter. I resultatredovisningen är resultaten uppräknade till att omfatta populationen, det vill säga industri- och tjänsteföretag med minst 10 anställda.

BORTFALL

Som objektsbortfall räknas företag som skulle ha ingått i undersökningen, men som inte återsänt en ifylld blankett. Som partiellt bortfall räknas de uppgifter som inte har besvarats av företag som återsänt delvis ifyllda blanketter.

I undersökningen ingår sammanlagt 4 226 företag och objektsbortfallet uppgår till 52 procent. Inom vissa branscher och storleksklasser är objektsbortfallet större, se tabell 1.

Cirka 400 företag återkontaktades per telefon för att komplettera partiellt bortfall för några viktiga variabler. De utvalda variablerna var:

- produkt- och processinnovativitet
- pågående och avbruten innovationsverksamhet
- innovationsutgifter
- effekter av innovationer
- hinder för innovationer

Det partiella bortfallet för de viktiga variablerna reducerades avsevärt, men för mindre viktiga variabler var det fortfarande stort. Problemet har hanterats genom imputering. Ett visst partiellt bortfall kvarstår dock.

BEARBETNING

Det insamlade materialet har granskats. De ekonomiska uppgifterna jämfördes med registeruppgifter för att finna företag som möjligen lämnat uppgifter för någon annan enhet än företaget (till exempel för en hel koncern) eller lämnat ekonomiska uppgifter i fel enhet. Vidare har de lämnade uppgifterna genomgått en rad logiska kontroller och rättningar som Eurostat utarbetat. Cirka 60 företag återkontaktades på grund av att de lämnat inkonsistenta svar.

MODELLANTAGANDE

Antagandet att övertäckningen tar ut undertäckningen har inte tillämpats, då det skulle vara likställt med antagandet, att företag som minskat sin personal har motsvarande innovationsverksamhet som företag som ökat sin personal. Således redovisas inte svaren från företag med färre än 10 anställda.

Metoden med rak uppräknings vid skattningsförfarandet innebär antagandet att de svarande företagen har liknande beteenden som bortfallsföretagen.

Redovisning av osäkerhetsmått

Nivåskattningarna som baseras på urval innehåller alltid en urvalsbedingad osäkerhet, urvalsfelet. Detta fel kan beräknas teoretiskt, och visar alltså på osäkerheten i skattningarna som beror på att ett urval av företag undersöks.

Ett sätt att få uppfattning om urvalsfelet i en skattning är att beräkna ett så kallat konfidensintervall. Vanligtvis beräknas intervallens övre och undre gräns som skattningen plus respektive minus den dubbla standardavvikelsen. Det på detta sätt beräknade intervallet täcker med 95 procents säkerhet det värde som skulle ha erhållits vid en totalundersökning. Resultaten redovisas tillsammans med 95-procentiga konfidensintervall.

Då skattningarna ibland ändå har ansetts vara för osäkra har de tagits bort och ersatts med två punkter.

Tabeller

1	Allmänna undersökningsdata.....	14
2	Deltagande i innovationsverksamhet 1998–2000	15
3	Andel företag som under perioden 1998–2000 introducerat nya eller väsentligt förbättrade produkter som även var nya för företagets marknad.....	16
4	Utvecklare av innovationer för respektive typ av innovation. Andelar (%)	16
5	Andel företag som under perioden 1998–2000 hade pågående eller avbruten innovationsverksamhet (%)	17
6	Var de innovativa företagens viktigaste marknad är belägen. Andelar (%).....	18
7	Var de icke innovativa företagens viktigaste marknad är belägen. Andelar (%).....	18
8	Effekter av innovationer under perioden 1998–2000. Andelar av de innovativa företagen (%).....	19
9	Andel innovativa företag som under perioden 1998–2000 erhöll statlig finansiering av innovationsverksamhet (%)	20
10	Andel innovativa företag som under perioden 1998–2000 hade innovationssamarbete med andra företag eller institutioner (%)	20
11	Andel företag som under perioden 1998–2000 hade innovationssamarbete, efter typ av samarbetspartner (%).....	21
12	Informationskällor för innovationer under perioden 1998–2000. Andelar av innovativa företag (%).....	22
13	Andel företag vars innovationsverksamhet under perioden 1998–2000 blivit försenad, hindrats från att starta och/eller belastats/hindrats av problem (%).....	23
14	Orsak till avsaknad av innovationsverksamhet under perioden 1998–2000. Andelar av icke innovativa företag (%).....	23
15	Andel företag där olika hinder haft hög grad av betydelse för innovationsverksamheten, efter typ av hinder (%).....	24
16	Andel företag eller företagskoncerner som under perioden 1998–2000 ansökte om patent för att skydda egenutvecklade uppfinningar eller innovationer (%)	24
17	Andel företag eller företagskoncerner med giltiga patent vid slutet av år 2000 för att skydda egenutvecklade uppfinningar eller innovationer (%)	24
18	Andel av samtliga företag som använt metoder för att skydda egenutvecklade uppfinningar och innovationer under perioden 1998–2000, efter typ av metod (%)	25
19	Andel innovativa företag som använt metoder för att skydda egenutvecklade uppfinningar och innovationer under perioden 1998–2000, efter typ av metod (%)	26
20	Andel icke innovativa företag som använt metoder för att skydda egenutvecklade uppfinningar och innovationer under perioden 1998–2000, efter typ av metod (%)	26
21	Andel av samtliga företag som under perioden 1998–2000 genomfört strategiska och organisatoriska förändringar, efter typ av förändring (%)	27
22	Andel innovativa företag som under perioden 1998–2000 genomfört strategiska och organisatoriska förändringar, efter typ av förändring (%)	27
23	Andel icke innovativa företag som under perioden 1998–2000 genomfört strategiska och organisatoriska förändringar, efter typ av förändring (%)	28
24	Andel företag som är innovativa enligt definition i den sk Oslo manual (%).....	29
	Övrigt	
	.. Uppgift alltför osäker för att kunna redovisas	

Tabell 1. Allmänna undersökningsdata

	Population	Urval	Urvals- fraktion (%)	Svarande	Svars- frekvens (%)
Totalt	16 034	4 266	27	2 055	48
Storleksklass					
10-19 anställda	7 687	1 572	20	673	43
20-49 anställda	4 935	1 146	23	543	47
50-99 anställda	1 664	484	29	264	55
100-249 anställda	1 046	362	35	203	56
250-499 anställda	357	357	100	196	55
500-	345	345	100	176	51
Bransch					
<i>Industrin</i>					
SNI 10-14	55	47	85	24	51
SNI 15-16	590	189	32	80	42
SNI 17-19	226	163	72	77	47
SNI 20	604	169	28	95	56
SNI 21-22	1 003	311	31	143	46
SNI 23-24	235	130	55	74	57
SNI 25	410	146	36	73	50
SNI 26	161	103	64	50	49
SNI 27-28	1 694	291	17	157	54
SNI 29	1 039	231	22	131	57
SNI 30-33	727	407	56	196	48
SNI 34-35	376	231	61	111	48
SNI 36-37	420	146	35	71	49
SNI 40-41	253	127	50	73	57
Totalt industrin	7 793	2 691	35	1 355	50
<i>Tjänstesektorn</i>					
SNI 51	3 491	251	7	109	43
SNI 60-64	2 268	556	25	268	48
SNI 65-67	422	271	64	121	45
SNI 72	1 143	215	19	62	29
SNI 73	121	71	59	37	52
SNI 74.2+74.3	796	211	27	103	49
Totalt tjänstesektorn	8 241	1 575	19	700	44

Källa: SCB

Tabell 2. Deltagande i innovationsverksamhet 1998–2000

	Antal innovativa	Andel innovativa (%)	Antal produktinnovativa	Andel produktinnovativa (%)	Antal processinnovativa	Andel processinnovativa (%)
Totalt	7 476 ± 487	47 ± 3	5 182 ± 467	32 ± 3	3 219 ± 379	20 ± 2
Storleksklass						
10-19 anställda	2 989 ± 366	39 ± 5	2 171 ± 346	28 ± 5	1 333 ± 282	17 ± 4
20-49 anställda	2 394 ± 278	49 ± 6	1 588 ± 272	32 ± 6	898 ± 212	18 ± 4
50-99 anställda	853 ± 135	52 ± 8	517 ± 122	31 ± 7	356 ± 105	21 ± 6
100-249 anställda	744 ± 84	71 ± 8	549 ± 89	53 ± 9	333 ± 87	32 ± 8
250-499 anställda	241 ± 16	67 ± 4	172 ± 17	48 ± 5	134 ± 18	37 ± 5
500-	255 ± 16	75 ± 5	185 ± 19	54 ± 6	166 ± 19	49 ± 6
Bransch						
<i>Industrin</i>						
SNI 10-14	.. ± ..	.. ± ..	.. ± ..	.. ± ..	5 ± 2	9 ± 4
SNI 15-16	.. ± ..	.. ± ..	174 ± 58	30 ± 10	133 ± 55	23 ± 9
SNI 17-19	100 ± 22	44 ± 10	72 ± 22	32 ± 10	30 ± 13	13 ± 6
SNI 20	189 ± 52	31 ± 9	97 ± 41	16 ± 7	108 ± 45	18 ± 7
SNI 21-22	453 ± 91	45 ± 9	231 ± 73	23 ± 7	256 ± 78	26 ± 8
SNI 23-24	167 ± 22	71 ± 9	112 ± 24	47 ± 10	94 ± 23	40 ± 10
SNI 25	.. ± ..	.. ± ..	.. ± ..	.. ± ..	122 ± 41	30 ± 10
SNI 26	.. ± ..	.. ± ..	.. ± ..	.. ± ..	43 ± 16	28 ± 10
SNI 27-28	638 ± 145	38 ± 9	333 ± 117	20 ± 7	338 ± 117	20 ± 7
SNI 29	559 ± 95	54 ± 9	484 ± 94	47 ± 9	229 ± 75	22 ± 7
SNI 30-33	459 ± 45	64 ± 6	335 ± 45	46 ± 6	190 ± 40	26 ± 5
SNI 34-35	181 ± 32	48 ± 8	102 ± 28	27 ± 8	69 ± 21	18 ± 6
SNI 36-37	.. ± ..	.. ± ..	136 ± 43	32 ± 10	98 ± 39	23 ± 9
SNI 40-41	87 ± 25	36 ± 10	49 ± 20	20 ± 8	46 ± 20	19 ± 8
Totalt industrin	3 657 ± 233	47 ± 3	2 373 ± 203	31 ± 3	1 762 ± 193	23 ± 2
<i>Tjänstesektorn</i>						
SNI 51	.. ± ..	.. ± ..	1 463 ± 364	42 ± 10	573 ± 275	16 ± 8
SNI 60-64	512 ± 127	23 ± 6	312 ± 107	14 ± 5	300 ± 105	13 ± 5
SNI 65-67	203 ± 34	48 ± 8	145 ± 32	34 ± 8	124 ± 30	29 ± 7
SNI 72	.. ± ..	.. ± ..	.. ± ..	.. ± ..	199 ± 119	17 ± 10
SNI 73	98 ± 12	83 ± 10	.. ± ..	.. ± ..	46 ± 12	39 ± 10
SNI 74.2+74.3	402 ± 79	51 ± 10	279 ± 75	35 ± 10	215 ± 69	27 ± 9
Totalt tjänstesektorn	3 819 ± 428	46 ± 5	2 809 ± 420	34 ± 5	1 457 ± 326	18 ± 4

Kommentar till tabell: I skattningen av innovativa inkluderas förutom produkt- och processinnovativa även företag som startat projekt för att ta fram produkt- eller processinnovationer under 1998-2000 som ännu ej slutförts. Dessutom ingår projekt med syfte att ta fram produkt- eller processinnovationer som blivit allvarligt försenade eller avbrutits under perioden.

Källa: SCB

Tabell 3. **Andel företag som under perioden 1998–2000 introducerat nya eller väsentligt förbättrade produkter som även var nya för företagets marknad**

	Andel som introducerat produkter nya för företagets marknad (%)
Totalt	53 ± 6
Storleksklass	
10-19 anställda	54 ± 10
20-49 anställda	.. ± ..
50-99 anställda	.. ± ..
100-249 anställda	.. ± ..
250-499 anställda	52 ± 7
500-	57 ± 8
Bransch	
<i>Industrin</i>	
SNI 10-41	50 ± 5
<i>Tjänstesektorn</i>	
SNI 51-74.3	56 ± 10

Källa: SCB

Tabell 4. **Utvecklare av innovationer för respektive typ av innovation. Andelar (%)**

		Egna företaget	Egna företaget i samarbete med andra	Andra företag
Totalt	Produktinnovationer	72 ± 5	19 ± 5	9 ± 4
Totalt	Processinnovationer	57 ± 7	32 ± 6	11 ± 4
Totalt	Produktinnovationer nya för marknaden	72 ± 8	20 ± 7	8 ± 5
Bransch				
<i>Industrin</i>				
SNI 10-41	Produktinnovationer	75 ± 5	19 ± 4	6 ± 3
SNI 10-41	Processinnovationer	76 ± 6	18 ± 6	6 ± 5
SNI 10-41	Produktinnovationer nya för marknaden	58 ± 6	28 ± 5	13 ± 4
<i>Tjänstesektorn</i>				
SNI 51-74.3	Produktinnovationer	69 ± 9	20 ± 8	12 ± 6
SNI 51-74.3	Processinnovationer	.. ± ..	.. ± ..	10 ± 7
SNI 51-74.3	Produktinnovationer nya för marknaden	.. ± ..	.. ± ..	8 ± 8

Källa: SCB

Tabell 5. **Andel företag som under perioden 1998–2000 hade pågående eller avbruten innovationsverksamhet (%)**

	Pågående verksamhet	Avbruten verksamhet
Totalt	32 ± 3	12 ± 2
Storleksklass		
10-19 anställda	23 ± 4	7 ± 2
20-49 anställda	36 ± 6	15 ± 4
50-99 anställda	41 ± 8	15 ± 7
100-249 anställda	45 ± 8	19 ± 7
250-499 anställda	58 ± 5	24 ± 4
500-	66 ± 5	35 ± 6
Bransch		
<i>Industrin</i>		
SNI 10-14	.. ± ..	8 ± 6
SNI 15-16	29 ± 10	11 ± 6
SNI 17-19	33 ± 9	10 ± 5
SNI 20	17 ± 7	4 ± 3
SNI 21-22	30 ± 8	8 ± 4
SNI 23-24	55 ± 10	29 ± 9
SNI 25	.. ± ..	18 ± 9
SNI 26	39 ± 10	20 ± 10
SNI 27-28	27 ± 8	7 ± 4
SNI 29	45 ± 9	15 ± 6
SNI 30-33	55 ± 6	19 ± 5
SNI 34-35	40 ± 8	8 ± 4
SNI 36-37	25 ± 9	9 ± 6
SNI 40-41	26 ± 9	7 ± 3
Totalt industrin	35 ± 3	11 ± 2
<i>Tjänstesektorn</i>		
SNI 51	31 ± 10	12 ± 7
SNI 60-64	14 ± 4	4 ± 3
SNI 65-67	27 ± 7	10 ± 4
SNI 72	.. ± ..	.. ± ..
SNI 73	82 ± 10	.. ± ..
SNI 74.2+74.	37 ± 10	18 ± 8
Totalt tjänstesektorn	30 ± 5	13 ± 4

Källa: SCB

Tabell 6. **Var de innovativa företagens viktigaste marknad är belägen. Andelar (%)**

	Nationellt	Internationellt
Totalt	69 ± 4	31 ± 4
Storleksklass		
10-19 anställda	77 ± 6	23 ± 6
20-49 anställda	67 ± 8	33 ± 8
50-99 anställda	62 ± 10	38 ± 10
100-249 anställda	64 ± 8	36 ± 8
250-499 anställda	45 ± 6	55 ± 6
500-	46 ± 5	54 ± 5
Bransch		
<i>Industrin</i>		
SNI 10-41	60 ± 4	40 ± 4
<i>Tjänstesektorn</i>		
SNI 51-74.3	77 ± 7	23 ± 7

Förklaringstext: Nationell marknad innefattar: 1) nationellt inom ett avstånd på mer än 50 km, 2) lokalt/regionalt inom ett avstånd på ungefär 50 km (inom landet) Internationell marknad innefattar: 1) Lokalt/regionalt inom ett avstånd av 50 km(angränsande länder), 2) Internationellt inom ett avstånd på mer än 50 km

Källa: SCB

Tabell 7. **Var de icke innovativa företagens viktigaste marknad är belägen. Andelar (%)**

	Nationellt	Internationellt
Totalt	86 ± 3	14 ± 3
Storleksklass		
10-19 anställda	87 ± 4	13 ± 4
20-49 anställda	89 ± 3	11 ± 3
50-99 anställda	79 ± 7	21 ± 7
100-249 anställda	.. ± ..	.. ± ..
250-499 anställda	79 ± 7	21 ± 7
500-	84 ± 8	16 ± 8
Bransch		
<i>Industrin</i>		
SNI 10-41	83 ± 3	17 ± 3
<i>Tjänstesektorn</i>		
SNI 51-74.3	89 ± 4	11 ± 4

Förklaringstext: Nationell marknad innefattar: 1) nationellt inom ett avstånd på mer än 50 km, 2) lokalt/regionalt inom ett avstånd på ungefär 50 km (inom landet) Internationell marknad innefattar: 1) Lokalt/regionalt inom ett avstånd av 50 km(angränsande länder), 2) Internationellt inom ett avstånd på mer än 50 km

Källa: SCB

Tabell 8. **Effekter av innovationer under perioden 1998–2000.**
Andelar av de innovativa företagen (%)

	Utökat produkt- sortiment	Utökad marknad	Bättre kvalitet	Bättre prod. flexibilitet	Utökad prod. kapacitet
Totalt	34 ± 5	30 ± 5	28 ± 5	14 ± 3	18 ± 4
Storleksklass					
10-19 anställda	26 ± 8	28 ± 8	28 ± 8	10 ± 5	18 ± 6
20-49 anställda	40 ± 10	34 ± 10	22 ± 8	17 ± 8	18 ± 8
50-99 anställda	.. ± ..	20 ± 10	.. ± ..	.. ± ..	17 ± 8
100-249 anställda	49 ± 9	40 ± 9	28 ± 10	17 ± 8	16 ± 7
250-499 anställda	33 ± 7	20 ± 5	25 ± 6	16 ± 5	19 ± 6
500-	36 ± 7	25 ± 6	33 ± 7	14 ± 5	23 ± 6
Bransch					
<i>Industrin</i>					
SNI 10-41	31 ± 4	21 ± 4	26 ± 4	15 ± 3	22 ± 4
<i>Tjänstesektorn</i>					
SNI 51-74.3	37 ± 9	39 ± 10	29 ± 9	13 ± 7	15 ± 7
	Sänkta arbetskrafts- kostnader	Minskad material- åtgång	Minskade miljöskador	Uppfyllda standarder	
Totalt	12 ± 3	10 ± 3	12 ± 3	18 ± 4	
Storleksklass					
10-19 anställda	9 ± 4	13 ± 7	11 ± 5	14 ± 6	
20-49 anställda	11 ± 6	5 ± 3	10 ± 7	19 ± 8	
50-99 anställda	14 ± 8	13 ± 8	.. ± ..	.. ± ..	
100-249 anställda	18 ± 8	10 ± 6	10 ± 7	11 ± 6	
250-499 anställda	17 ± 5	8 ± 3	10 ± 4	15 ± 5	
500-	16 ± 5	9 ± 4	15 ± 5	23 ± 6	
Bransch					
<i>Industrin</i>					
SNI 10-41	16 ± 4	10 ± 3	12 ± 3	17 ± 3	
<i>Tjänstesektorn</i>					
SNI 51-74.3	8 ± 5	9 ± 6	11 ± 6	19 ± 8	

Förklaringstext: Redovisningen sker bara på de som angett alternativet hög grad av påverkan

Tabell 9. **Andel innovativa företag som under perioden 1998–2000 erhöll statlig finansiering av innovationsverksamhet (%)**

	EU:s fjärde eller femte ramprogram	Statligt stöd
Totalt	9 ± 3	16 ± 3
Storleksklass		
10-19 anställda	8 ± 4	19 ± 6
20-49 anställda	11 ± 6	14 ± 6
50-99 anställda	4 ± 2	9 ± 8
100-249 anställda	6 ± 4	13 ± 5
250-499 anställda	11 ± 4	12 ± 4
500-	23 ± 5	30 ± 6
Branch		
<i>Industrin</i>		
SNI 10-41	10 ± 2	18 ± 3
<i>Tjänstesektorn</i>		
SNI 51-74.3	8 ± 5	12 ± 6

Tabellförklaring: Statligt stöd innefattar: stöd från lokala eller regionala myndigheter, regeringen eller EU

Källa: SCB

Tabell 10. **Andel innovativa företag som under perioden 1998–2000 hade innovationssamarbete med andra företag eller institutioner (%)**

	Andel av företagen med innovations- samarbete
Totalt	32 ± 4
Storleksklass	
10-19 anställda	28 ± 7
20-49 anställda	27 ± 7
50-99 anställda	.. ± ..
100-249 anställda	32 ± 9
250-499 anställda	58 ± 6
500-	69 ± 6
Bransch	
<i>Industrin</i>	
SNI 10-41	34 ± 4
<i>Tjänstesektorn</i>	
SNI 51-74.3	28 ± 7

Källa: SCB

Tabell 11. Andel företag som under perioden 1998–2000 hade innovationssamarbete, efter typ av samarbetspartner (%)

	Andra företag inom koncernen	Leverantörer	Kunder	Konkurrenter
Totalt	48 ± 7	66 ± 7	59 ± 7	16 ± 4
Bransch				
<i>Industrin</i>				
SNI 10-41	49 ± 6	67 ± 6	59 ± 6	19 ± 5
<i>Tjänstesektorn</i>				
SNI 51-74.3	.. ± ..	.. ± ..	.. ± ..	12 ± 7
	Konsulter	FoU-företag	UoH*	Forskningsinstitut
Totalt	53 ± 7	24 ± 6	44 ± 7	20 ± 5
Bransch				
<i>Industrin</i>				
SNI 10-41	44 ± 6	23 ± 5	45 ± 6	21 ± 4
<i>Tjänstesektorn</i>				
SNI 51-74.3	.. ± ..	.. ± ..	.. ± ..	18 ± 8

* UoH=universitet och högskolor

Källa: SCB

Tabell 12. Informationskällor för innovationer under perioden 1998–2000.
Andelar av innovativa företag (%)

	Inom egna företaget	Andra ftg inom koncern	Leverantörer	Kunder	Konkurrenter
Totalt	52 ± 5	27 ± 6	22 ± 4	50 ± 5	11 ± 3
Storleksklass					
10-19 anställda	48 ± 8	.. ± ..	24 ± 7	51 ± 8	6 ± 5
20-49 anställda	54 ± 9	16 ± 9	23 ± 8	52 ± 9	14 ± 8
50-99 anställda	.. ± ..	.. ± ..	.. ± ..	.. ± ..	.. ± ..
100-249 anställda	52 ± 8	40 ± 9	16 ± 7	42 ± 9	11 ± 5
250-499 anställda	57 ± 6	34 ± 7	16 ± 5	48 ± 6	9 ± 4
500-	70 ± 5	29 ± 7	20 ± 5	54 ± 7	14 ± 4
Bransch					
<i>Industrin</i>					
SNI 10-41	51 ± 4	16 ± 4	21 ± 4	44 ± 4	8 ± 2
<i>Tjänstesektorn</i>					
SNI 51-74.3	51 ± 9	.. ± ..	24 ± 8	58 ± 9	16 ± 7
	UoH*	Forsknings- institut	Konferenser	Mässor	
Totalt	7 ± 2	3 ± 1	3 ± 1	7 ± 3	
Storleksklass					
10-19 anställda	5 ± 4	2 ± 2	2 ± 2	8 ± 5	
20-49 anställda	4 ± 4	.. ± ..	2 ± 1	7 ± 5	
50-99 anställda	6 ± 4	3 ± 3	7 ± 8	5 ± 3	
100-249 anställda	21 ± 3	19 ± 3	2 ± 3	5 ± 3	
250-499 anställda	7 ± 3	2 ± 1	8 ± 3	10 ± 4	
500-	14 ± 5	10 ± 4	12 ± 4	4 ± 3	
Bransch					
<i>Industrin</i>					
SNI 10-41	4 ± 2	2 ± 1	4 ± 1	7 ± 2	
<i>Tjänstesektorn</i>					
SNI 51-74.3	9 ± 4	5 ± 2	3 ± 2	8 ± 5	

* UoH=universitet och högskolor

Källa: SCB

Tabell 13. Andel företag vars innovationsverksamhet under perioden 1998–2000 blivit försenad, hindrats från att starta och/eller belastats/hindrats av problem (%)

	Blivit försenad	Hindrats från att starta	Belastats/hindrats av problem
Totalt	40 ± 4	16 ± 3	20 ± 3
Storleksklass			
10-19 anställda	34 ± 6	15 ± 5	19 ± 6
20-49 anställda	44 ± 8	15 ± 6	19 ± 6
50-99 anställda	.. ± ..	15 ± 9	21 ± 10
100-249 anställda	40 ± 8	15 ± 9	22 ± 9
250-499 anställda	52 ± 5	20 ± 5	24 ± 5
500-	60 ± 6	25 ± 5	35 ± 6
Bransch			
<i>Industrin</i>			
SNI 10-41	48 ± 4	17 ± 3	24 ± 3
<i>Tjänstesektorn</i>			
SNI 51-74.3	32 ± 7	13 ± 5	16 ± 6

Källa: SCB

Tabell 14. Orsak till avsaknad av innovationsverksamhet under perioden 1998–2000. Andelar av icke innovativa företag (%)

	Inget behov pga tidigare innovationer	Inget behov pga rådande marknadsvillkor	Hindrande faktorer fanns
Totalt	34 ± 4	55 ± 4	29 ± 4
Storleksklass			
10-19 anställda	32 ± 6	56 ± 6	30 ± 6
20-49 anställda	36 ± 8	53 ± 8	31 ± 7
50-99 anställda	.. ± ..	.. ± ..	28 ± 8
100-249 anställda	.. ± ..	.. ± ..	.. ± ..
250-499 anställda	45 ± 9	57 ± 9	28 ± 8
500-	38 ± 10	57 ± 10	22 ± 10
Bransch			
<i>Industrin</i>			
SNI 10-41	34 ± 4	57 ± 5	36 ± 4
<i>Tjänstesektorn</i>			
SNI 51-74.3	35 ± 8	53 ± 8	24 ± 7

Källa: SCB

Tabell 15. **Andel företag där olika hinder haft hög grad av betydelse för innovationsverksamheten, efter typ av hinder (%)**

Typ av hinder	Andel av företagen som haft hinder
Ekonomiska hinder	18 ± 3
För höga innovationskostnader	18 ± 3
Avsaknad av finansiering	13 ± 3
Organisatoriska trögheter	7 ± 2
Brist på kvalificerad personal	15 ± 3
Brist på teknisk information	3 ± 2
Brist på marknadsinfo.	5 ± 2
Otillräcklig flexibilitet	3 ± 2
Ej gensavar från konsumenter	6 ± 2

Tabellförklaring: Det är möjligt för företagen i denna fråga att markera flera alternativ. Vi har valt att redovisa företag som angett att hindren haft hög grad av betydelse.

Källa: SCB

Tabell 16. **Andel företag eller företagskoncerner som under perioden 1998–2000 ansökte om patent för att skydda egenutvecklade uppfinningar eller innovationer (%)**

	Andel av samtliga företag	Andel av innovativa företag	Andel av icke innovativa företag
Totalt	16 ± 2	28 ± 4	5 ± 2
Storleksklass			
10-19 anställda	8 ± 3	16 ± 6	3 ± 3
20-49 anställda	19 ± 5	31 ± 9	7 ± 6
50-99 anställda	22 ± 7	32 ± 10	11 ± 9
100-249 anställda	36 ± 8	48 ± 8	6 ± 5
250-499 anställda	33 ± 4	46 ± 5	5 ± 4
500-	44 ± 5	58 ± 6	3 ± 3
Bransch			
<i>Industrin</i>			
SNI 10-41	16 ± 2	29 ± 3	5 ± 2
<i>Tjänstesektorn</i>			
SNI 51-74.3	17 ± 4	29 ± 8	6 ± 5

Källa: SCB

Tabell 17. **Andel företag eller företagskoncerner med giltiga patent vid slutet av år 2000 för att skydda egenutvecklade uppfinningar eller innovationer (%)**

	Andel av samtliga företag	Andel av innovativa företag	Andel av icke innovativa företag
Totalt	20 ± 2	33 ± 4	9 ± 3
Storleksklass			
10-19 anställda	12 ± 3	21 ± 7	6 ± 3
20-49 anställda	22 ± 5	33 ± 9	11 ± 6
50-99 anställda	28 ± 8	.. ± ..	17 ± 9
100-249 anställda	41 ± 5	54 ± 8	10 ± 6
250-499 anställda	41 ± 3	54 ± 5	13 ± 5
500-	53 ± 5	66 ± 6	.. ± ..
Bransch			
<i>Industrin</i>			
SNI 10-41	21 ± 2	35 ± 3	9 ± 2
<i>Tjänstesektorn</i>			
SNI 51-74.3	20 ± 5	32 ± 8	9 ± 5

Källa: SCB

Tabell 18. **Andel av samtliga företag som använt metoder för att skydda egenutvecklade uppfinningar och innovationer under perioden 1998–2000, efter typ av metod (%)**

	Registrering av designmönster	Varumärken	Upphovsrätt	Hemligheter	Komplex utformning	Försprång i tid
Totalt	10 ± 2	27 ± 3	12 ± 2	15 ± 2	11 ± 2	22 ± 3
Storleksklass						
10-19 anställda	7 ± 3	22 ± 4	6 ± 3	11 ± 3	8 ± 3	16 ± 4
20-49 anställda	9 ± 4	27 ± 5	13 ± 5	16 ± 5	11 ± 4	24 ± 5
50-99 anställda	10 ± 5	32 ± 8	14 ± 6	18 ± 6	15 ± 6	26 ± 7
100-249 anställda	19 ± 5	42 ± 7	37 ± 8	19 ± 7	15 ± 7	31 ± 8
250-499 anställda	30 ± 5	49 ± 5	24 ± 4	29 ± 4	20 ± 4	37 ± 5
500-	30 ± 5	58 ± 6	35 ± 6	43 ± 6	21 ± 5	47 ± 5
Bransch						
<i>Industrin</i>						
SNI 10-41	10 ± 2	25 ± 2	9 ± 1	14 ± 2	10 ± 2	22 ± 2
<i>Tjänstesektorn</i>						
SNI 51-74.3	9 ± 4	30 ± 5	15 ± 4	15 ± 5	11 ± 4	20 ± 5

Källa: SCB

Tabell 19. **Andel innovativa företag som använt metoder för att skydda egenutvecklade uppfinningar och innovationer under perioden 1998–2000, efter typ av metod (%)**

	Registrering av designmönster	Varumärken	Upphovsrätt	Hemligheter	Komplex utformning	Försprång i tid
Totalt	18 ± 4	41 ± 5	22 ± 4	27 ± 4	19 ± 4	40 ± 5
Storleksklass						
10-19 anställda	15 ± 7	35 ± 8	12 ± 5	24 ± 7	17 ± 6	35 ± 8
20-49 anställda	17 ± 7	42 ± 9	24 ± 9	29 ± 9	17 ± 7	44 ± 9
50-99 anställda	13 ± 8	.. ± ..	.. ± ..	28 ± 10	25 ± 10	.. ± ..
100-249 anställda	21 ± 7	42 ± 9	44 ± 8	23 ± 8	16 ± 8	36 ± 8
250-499 anställda	40 ± 6	58 ± 6	31 ± 6	37 ± 5	26 ± 5	48 ± 6
500-	35 ± 6	67 ± 6	43 ± 6	53 ± 7	24 ± 5	60 ± 6
Bransch						
<i>Industrin</i>						
SNI 10-41	18 ± 3	39 ± 4	15 ± 3	26 ± 3	18 ± 3	38 ± 4
<i>Tjänstesektorn</i>						
SNI 51-74.3	18 ± 7	44 ± 9	29 ± 8	29 ± 8	20 ± 8	40 ± 9

Källa: SCB

Tabell 20. **Andel icke innovativa företag som använt metoder för att skydda egenutvecklade uppfinningar och innovationer under perioden 1998–2000, efter typ av metod (%)**

	Registrering av designmönster	Varumärken	Upphovsrätt	Hemligheter	Komplex utformning	Försprång i tid
Totalt	3 ± 1	15 ± 3	3 ± 1	4 ± 2	4 ± 2	5 ± 1
Storleksklass						
10-19 anställda	2 ± 2	14 ± 5	2 ± 2	2 ± 2	2 ± 2	3 ± 2
20-49 anställda	2 ± 1	12 ± 6	2 ± 1	4 ± 4	5 ± 4	5 ± 2
50-99 anställda	6 ± 4	17 ± 9	5 ± 4	8 ± 5	6 ± 4	8 ± 5
100-249 anställda	12 ± 9	.. ± ..	.. ± ..	11 ± 7	10 ± 9	.. ± ..
250-499 anställda	9 ± 5	30 ± 8	10 ± 6	12 ± 6	7 ± 5	15 ± 7
500-	.. ± ..	.. ± ..	.. ± ..	.. ± ..	.. ± ..	5 ± 5
Bransch						
<i>Industrin</i>						
SNI 10-41	4 ± 1	13 ± 3	4 ± 2	4 ± 1	4 ± 1	8 ± 2
<i>Tjänstesektorn</i>						
SNI 51-74.3	1 ± 2	17 ± 6	2 ± 2	3 ± 3	4 ± 3	2 ± 2

Källa: SCB

Tabell 21. **Andel av samtliga företag som under perioden 1998–2000 genomfört strategiska och organisatoriska förändringar, efter typ av förändring (%)**

	Ny strategi	Införande av management-tekniker	Nya org. strukturer	Nya marknads-föringskoncept	Estetiska förändringar
Totalt	34 ± 3	8 ± 2	39 ± 3	29 ± 3	19 ± 2
Storleksklass					
10-19 anställda	30 ± 5	7 ± 3	31 ± 5	24 ± 4	18 ± 4
20-49 anställda	33 ± 5	7 ± 3	38 ± 6	29 ± 5	17 ± 5
50-99 anställda	41 ± 8	12 ± 5	49 ± 8	39 ± 8	23 ± 7
100-249 anställda	42 ± 6	15 ± 7	64 ± 6	43 ± 6	24 ± 5
250-499 anställda	47 ± 5	15 ± 4	60 ± 5	40 ± 5	27 ± 4
500-	52 ± 5	22 ± 4	68 ± 5	36 ± 6	33 ± 5
Bransch					
<i>Industrin</i>					
SNI 10-41	30 ± 3	7 ± 1	37 ± 3	26 ± 3	17 ± 2
<i>Tjänstesektorn</i>					
SNI 51-74.3	37 ± 5	9 ± 3	39 ± 5	32 ± 5	21 ± 5

Källa: SCB

Tabell 22. **Andel innovativa företag som under perioden 1998–2000 genomfört strategiska och organisatoriska förändringar, efter typ av förändring (%)**

	Ny strategi	Införande av management-tekniker	Nya org. strukturer	Nya marknads-föringskoncept	Estetiska förändringar
Totalt	48 ± 5	13 ± 3	52 ± 5	39 ± 4	30 ± 4
Storleksklass					
10-19 anställda	44 ± 8	12 ± 5	45 ± 8	28 ± 7	31 ± 8
20-49 anställda	52 ± 9	10 ± 5	51 ± 9	44 ± 9	27 ± 8
50-99 anställda	.. ± ..	14 ± 7	.. ± ..	.. ± ..	.. ± ..
100-249 anställda	45 ± 9	18 ± 9	71 ± 8	52 ± 8	27 ± 8
250-499 anställda	55 ± 6	19 ± 5	65 ± 6	45 ± 6	31 ± 6
500-	55 ± 6	22 ± 5	70 ± 5	39 ± 6	37 ± 6
Bransch					
<i>Industrin</i>					
SNI 10-41	44 ± 4	11 ± 3	51 ± 4	37 ± 4	27 ± 4
<i>Tjänstesektorn</i>					
SNI 51-74.3	52 ± 9	13 ± 6	55 ± 9	42 ± 9	33 ± 9

Källa: SCB

Tabell 23. **Andel icke innovativa företag som under perioden 1998–2000 genomfört strategiska och organisatoriska förändringar, efter typ av förändring (%)**

	Ny strategi	Införande av management-tekniker	Nya org. strukturer	Nya marknads-föringskoncept	Estetiska förändringar
Totalt	21 ± 4	4 ± 2	27 ± 4	21 ± 4	9 ± 3
Storleksklass					
10-19 anställda	20 ± 5	3 ± 3	21 ± 5	22 ± 5	9 ± 4
20-49 anställda	16 ± 5	3 ± 2	26 ± 7	16 ± 5	7 ± 4
50-99 anställda	31 ± 10	9 ± 6	.. ± ..	.. ± ..	13 ± 6
100-249 anställda	.. ± ..	9 ± 5	.. ± ..	.. ± ..	.. ± ..
250-499 anställda	30 ± 8	7 ± 4	49 ± 9	27 ± 8	19 ± 7
500-	.. ± ..	20 ± 7	.. ± ..	.. ± ..	21 ± 8
Bransch					
<i>Industrin</i>					
SNI 10-41	17 ± 3	3 ± 1	25 ± 4	17 ± 3	7 ± 2
<i>Tjänstesektorn</i>					
SNI 51-74.3	24 ± 7	5 ± 3	26 ± 7	24 ± 7	11 ± 5

Källa: SCB

Tabell 24. Andel företag som är innovativa enligt definition i den sk Oslo manual (%)

	Andel av företagen
Totalt	40 ± 3
Storleksklass	
10-19 anställda	35 ± 5
20-49 anställda	40 ± 6
50-99 anställda	39 ± 8
100-249 anställda	62 ± 8
250-499 anställda	59 ± 5
500-	64 ± 5
Bransch	
<i>Industrin</i>	
SNI 10-14	9 ± 4
SNI 15-16	.. ± ..
SNI 17-19	37 ± 10
SNI 20	25 ± 8
SNI 21-22	39 ± 9
SNI 23-24	55 ± 10
SNI 25	.. ± ..
SNI 26	.. ± ..
SNI 27-28	29 ± 8
SNI 29	49 ± 9
SNI 30-33	54 ± 6
SNI 34-35	33 ± 8
SNI 36-37	.. ± ..
SNI 40-41	30 ± 10
Totalt industrin	40 ± 3
<i>Tjänstesektorn</i>	
SNI 51	.. ± ..
SNI 60-64	18 ± 5
SNI 65-67	44 ± 8
SNI 72	.. ± ..
SNI 73	.. ± ..
SNI 74.2+74.3	46 ± 10
Totalt tjänstesektorn	40 ± 5

Kommentar till tabell: I skattningen av antal innovativa enligt Oslo manual inkluderas företag som under 1998-2000 har introducerat en ny eller väsentligt förbättrad produkt eller process.

Källa: SCB

Här lämnade uppgifter är sekretesskyddade enligt
9 kap 4 § sekretesslagen (SFS 1980:100)
Samråd har skett med Näringslivets Nämnd för
Regelgranskning (NNR).

INNOVATIONSVERKSAMHET

Tillverknings- och tjänsteföretag 1998–2000

Insänds **senast den 4 maj 2001** i bifogat svarskuvert eller under adress

Statistiska centralbyrån
BV/ENK
701 89 ÖREBRO

■ Den tredje innovationsundersökningen

Vi samlar här in information om nya eller väsentligt förbättrade produkter eller processer och därtill relaterade aktiviteter i tillverknings- och tjänsteföretag under perioden 1998–2000.

För att kunna göra jämförelser mellan innovativa och icke-innovativa företag ber vi er svara på alla frågor, om inte annat sägs.

A Allmän information om företaget

Ett företag definieras som den minsta kombinationen juridiska enheter, det vill säga en organisatorisk enhet som producerar

varor och tjänster. Ett företag utför en eller flera aktiviteter på en eller flera platser. Ett företag kan vara en enda juridisk enhet.

I vilket land är huvudkontoret beläget?

110

1 Tillhör företaget någon koncern?

☐ 1 Ja →

☐ 2 Nej

2 Inträffade under perioden 1998–2000 någon av dessa förändringar i företaget?

Företaget grundades

☐ 1 Ja

☐ 2 Nej

21

Omsättningen ökade med 10 procent eller mer p.g.a. fusion med ett annat företag/delar av ett annat företag

☐ 1 Ja

☐ 2 Nej

22

Omsättningen minskade med 10 procent eller mer p.g.a. försäljning eller avveckling av delar av verksamheten

☐ 1 Ja

☐ 2 Nej

23

3 Vilken är företagets viktigaste marknad?

- Markera det alternativ som passar bäst.

☐ Lokalt/regionalt
1 (inom ett avstånd på ungefär 50 km) inom landet

3

☐ Lokalt/regionalt
2 (inom ett avstånd på ungefär 50 km) i angränsade länder

☐ 3 Nationellt (inom ett avstånd på mer än 50 km)

☐ 4 Internationellt (inom ett avstånd på mer än 50 km)

4 Grundläggande ekonomisk information om företaget

- Endast för företag lokaliserade i Sverige.

Total omsättning från försäljning på marknaden av varor och tjänster inkl. export och skatter exkl. mervärdesskatt

1

Export av varor och tjänster

Bruttoinvesteringar i materiella tillgångar

2

Totalt antal anställda

Varav antal med eftergymnasial utbildning

1 000-tal kronor

1998

2000

1

2

1998-12-31

2000-12-31

41

42

43

44

45

1 Banker bör i stället för omsättning ange sina ränteintäkter och kommissionsarvoden. Försäkringsbolag bör ange sina bruttopremieintäkter.

2 Förvärvande av maskiner och utrustning, fastigheter och mark.

Innovationer

En innovation definieras i denna undersökning som en ny eller väsentligt förbättrad produkt (vara eller tjänst) som har introducerats på marknaden eller en ny väsentligt förbättrad process som har införts på företaget. Innovationen baseras på resultat

från ny teknologisk utveckling, nya kombinationer av existerande teknologi eller utövning av annan kunskap förvärvat av företaget.

B Produktinnovationer

En produktinnovation är en ny eller väsentligt förbättrad vara eller tjänst med avseende på dess fundamentala egenskaper, tekniska specifikation, inkorporerad programvara eller andra immateriella komponenter, avsedd användning eller användarvänlighet.

Innovationen skall vara **ny för Ert företag**, den behöver inte

nödvändigtvis vara ny på marknaden. Det har ingen betydelse huruvida innovationen utvecklades av Ert eller av något annat företag. Estetiska förändringar och **endast försäljning** av varor/produkter helt producerade och utvecklade av andra företag räknas inte som produktinnovationer. Exempel på innovationer finns på enkätens sista sida.

5 Introducerade Ert företag under perioden 1998–2000 några för företaget nya eller väsentligt förbättrade produkter (varor/tjänster) på marknaden?

☐ 1 Ja

☐ 2 Nej

Vem utvecklade dessa produkter?

(Markera det alternativ som passar bäst.)

☐ 11 I huvudsak det egna företaget/koncernen

☐ 12 Det egna företaget i samarbete med andra företag eller institutioner

☐ 13 I huvudsak andra företag eller institutioner

Gå till fråga 8

6 Uppskatta hur företagets omsättning under år 2000 fördelades på följande grupper:

– Introduktion av nya eller väsentligt förbättrade produkter (varor/tjänster) under perioden 1998–2000

– Oförändrade eller endast marginellt ändrade produkter (varor/tjänster) under perioden 1998–2000 **3**

Total omsättning år 2000

Procent

%

%

100

%

3 Produkter helt utvecklade och producerade av andra omfattas inte.

7 Introducerade Ert företag under perioden 1998–2000 några nya eller väsentligt förbättrade produkter (varor/tjänster) som inte bara var nya för Ert företag utan även för företagets marknad?

☐ 1 Ja

☐ 2 Nej

Uppskatta hur stor andel av omsättningen år 2000 som kan hänföras till dessa produkter

%

C Processinnovationer

Processinnovationer avser ny eller väsentligt förbättrad produktionsteknologi, nya eller väsentligt förbättrade metoder att tillhandahålla tjänster och leverera produkter. Processinnovationen ska väsentligt påverka företagets produktionsnivå, produkternas (varornas/tjänsternas) kvalitet eller produktions- och distributionskostnader.

Innovationen ska vara **ny för Ert företag** men företaget behöver **inte nödvändigtvis vara först med att införa processen**. Det spelar ingen roll huruvida innovationen utvecklades av Ert eller av något annat företag. **Enbart förändringar i organisationen eller i företagsledningen omfattas inte**. Exempel på innovationer finns på enkätens sista sida.

8 Introducerade Ert företag under perioden 1998–2000 några nya eller väsentligt förbättrade produktionsprocesser inkl. metoder att tillhandahålla tjänster och leverera produkter?

☐ 1 Ja

☐ 2 Nej

Vem utvecklade dessa processer?

(Markera det alternativ som passar bäst.)

☐ 11 I huvudsak det egna företaget/koncernen

☐ 12 Det egna företaget i samarbete med andra företag eller institutioner

☐ 13 I huvudsak andra företag eller institutioner

D Innovationer som ännu inte slutförts eller avbrutits samt Forskning o utvecklingsverksamhet (FoU)

9	Hade Ert företag vid slutet av år 2000 någon pågående verksamhet för att utveckla eller introducera nya eller väsentligt förbättrade produkter (varor/tjänster) eller processer, inkl. FoU-verksamhet, som ännu inte slutförts?	☐ 1 Ja	☐ 2 Nej	9
10	Hade Ert företag under perioden 1998–2000 någon verksamhet med att utveckla eller introducera nya eller väsentligt förbättrade produkter (varor/tjänster) eller processer, inkl. FoU-verksamhet, som avbrutits?	☐ 1 Ja	☐ 2 Nej	10
11	Bedrev Ert företag FoU-verksamhet under perioden 1998–2000?	☐ 1 Ja	☐ 2 Nej	11

Företag som saknar innovationsverksamhet för perioden 1998–2000 fortsätter med fråga 23 på sida 6.
(Dvs. svarat Nej på frågorna 5, 8, 9, 10 och 11.)

E Innovationsverksamheter och utgifter under år 2000

Markera "Ja" för de innovationsverksamheter som Ert företag bedrivit under år 2000 för att införa nya eller väsentligt förbättrade produkter (varor/tjänster) eller processer baserade på vetenskap, teknologi eller andra kunskapsområden. Uppskatta därefter

andelen för respektive innovationsverksamhet inkl. de utgifter företaget haft för innovationsverksamheter som ännu inte slutförts eller avbrutits under år 2000. Markera "Nej" för de verksamheter som Ert företag inte har bedrivit under år 2000.

		1 000-tal kronor	
12	Företagets totala innovationsutgifter inkl. anställda och relaterade investeringskostnader (ingen avskrivning) under år 2000		12
		↓	
13 Företagets innovationsverksamhet under år 2000		Uppskatta andelen innovativa utgifter, inkl. anställda och relaterade investeringskostnader (ingen avskrivning) under år 2000.	
Egen forskning och utveckling (FoU) All skapande verksamhet som Ert företag systematiskt har bedrivit för att öka kunskapsstocken samt nyttjandet av denna kunskapsstock för att uppfinna/utveckla nya applikationer såsom nya eller förbättrade produkter (varor/tjänster) och processer (inkl. programvaruforskning).		☐ 1 Ja, driftskostnader → % ☐ 2 Ja, investeringar → % ☐ 3 Nej, ingen egen FoU	131 132
Köp av FoU (extern FoU) Samma verksamheter som ovan men utförda av andra företag (inkl. andra företag inom koncernen) eller andra offentliga eller privata forskningsorganisationer.		☐ 1 Ja → % ☐ 2 Nej	133
Anskaffning av maskiner och utrustning Avancerade maskiner, hårdvara till datorer särskilt anskaffade vid införande av nya eller väsentligt förbättrade produkter (varor/tjänster) och/eller processer.		☐ 1 Ja → % ☐ 2 Nej	134
Förvärvande av annan extern kunskap Anskaffning av rättigheter att använda patent och icke-patenterade innovationer, licenser, know-how, varumärken, programvara samt andra typer av kunskap från andra för användning i Ert företags innovationer.		☐ 1 Ja → % ☐ 2 Nej	135
Utbildning Intern eller extern utbildning av personalen med syfte att utveckla och/eller introducera innovationer.		☐ 1 Ja → % ☐ 2 Nej	136
Marknadsintroduktion Interna eller externa marknadsaktiviteter som direkt syftar till att introducera Ert företags nya eller väsentligt förbättrade produkter (varor/tjänster) på marknaden. Kan innefatta preliminär marknadsforskning, marknadsundersökningar samt reklamansering. Uppbyggnad av distributionsnätverk för marknadsinnovationer ingår dock inte.		☐ 1 Ja → % ☐ 2 Nej	137
Design och andra förberedelser för produktion/leverans Tillvägagångssätt och tekniska förberedelser vid införandet av produkt- (varor/tjänster) och processinnovationer som inte har klassificerats någon annanstans.		☐ 1 Ja → % ☐ 2 Nej	138
		100 %	

F Egen forskning och utveckling (FoU)

14 Hur många årsverken (personår) ägnade företagets egen personal åt FoU under år 2000?		Antal årsverken (personår) -----	14
• All engagerad personal i FoU-arbete ska tas med, både personal i och utanför företagets forskningsavdelning.			
15 På vilket sätt ägnade sig Ert företag åt FoU under perioden 1998–2000?		☐ 1 Kontinuerligt ☐ 2 Emellanåt	15

G Effekter av innovationer under perioden 1998–2000

Innovationsverksamheternas resultat kan påverka företag på olika sätt. Gradera de nedanstående alternativens påverkan		vid slutet av år 2000 för de innovationsverksamheter som Ert företag har bedrivit under perioden 1998–2000.		
16	Grad av påverkan Hög Medel Låg Inte relevant			
■ Produktorienterade effekter				
Utökat produktsortiment (varor/tjänster)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4 161
Utökad marknad eller marknadsandel	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4 162
Förbättrad produktkvalitet (varor/tjänster)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4 163
■ Processorienterade effekter				
Förbättrad produktionsflexibilitet	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4 164
Utökad produktionskapacitet	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4 165
Sänkta arbetskraftskostnader per producerad enhet	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4 166
Minskad materialåtgång och energikonsumtion per producerad enhet	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4 167
■ Andra effekter				
Minskade skador på miljön samt förbättrat hälsotillstånd och säkerhet	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4 168
Uppfyllda föreskrifter och standarder	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4 169

H Statlig finansiering av innovationer

Statlig finansiering omfattar stöd i form av anslag samt lån med subventionsinslag och lånegarantier.		Orderbetalningar från statliga kunder räknas inte som statlig finansiering.	
17 Mottog Ert företag något statligt stöd för innovationsverksamheter under perioden 1998–2000 från			
– lokala eller regionala myndigheter?	☐ 1 Ja	☐ 2 Nej	171
– regeringen (inkl. institutioner på uppdrag av regeringen)?	☐ 1 Ja	☐ 2 Nej	172
– EU?	☐ 1 Ja	☐ 2 Nej	173
18 Har Ert företag mottagit pengar från EU:s fjärde (1994–1998) eller femte (1998–2002) ramprogram för forskning och utveckling?		☐ 1 Ja ☐ 2 Nej	18

I Innovationssamarbete under perioden 1998–2000

Innovationssamarbete innebär aktivt deltagande i FoU- och andra innovationsprojekt som genomförs tillsammans med andra organisationer (andra företag eller icke-kommersiella institut). Det behöver inte nödvändigtvis betyda att båda parter-

na omedelbart drar kommersiell nytta av satsningen. Ren utläggning av uppdrag, där det inte finns något aktivt deltagande, är inte att betrakta som samarbete.

19 Hade Ert företag innovationssamarbete med andra företag eller institut under perioden 1998–2000?

☐ 1 Ja

☐ 2 Nej

Gå till fråga 21

19

20 Markera typ av organisation samt lokaliseringen av Er samarbetspartner.

- Flera alternativ får markeras.

	Sverige	EU/ EFTA 4	Kandidat- länder till EU 5	USA	Japan	Annan	
Andra företag inom koncernen	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	201
Leverantörer av utrustning, material, komponenter/datorprogram	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	202
Kunder	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	203
Konkurrenter	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	204
Konsultföretag	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	205
Kommersiella laboratorier/FoU-företag	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	206
Universitet och högskolor	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	207
Offentliga eller privata icke-vinstdrivande forskningsinstitut	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	208

4

EU består av Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Grekland, Holland, Irland, Italien, Luxemburg, Portugal, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tyskland och Österrike.

EFTA består av Island, Liechtenstein, Norge och Schweiz.

5

De länder som kandiderar till EU är Bulgarien, Cypern, Estland, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Rumänien, Slovakien, Slovenien, Tjeckien, Turkiet och Ungern.

J Informationskällor för innovationer under perioden 1998–2000

Här efterfrågas de huvudsakliga informationskällor som behövs när Ni ska föreslå nya innovationsprojekt eller som har bidragit till att projekt har genomförts.

Markera de olika informationskällornas betydelse nedan.

21

22 Har någon av Ert företags innovationsverksamheter under perioden 1998–2000

- blivit allvarligt försenad? ☐ 1 Ja ☐ 2 Nej 221
- hindrats från att starta? ☐ 1 Ja ☐ 2 Nej 222
- belastats/hindrats av andra allvarliga problem? ☐ 1 Ja ☐ 2 Nej 223

Fortsätt med fråga 24

■ **Avsaknad av innovationsverksamhet**

23 Orsak till varför Ert företag inte hade någon innovationsverksamhet under perioden 1998–2000.

- Inget behov p.g.a. tidigare innovationer ☐ 1 Ja ☐ 2 Nej 231
- Inget behov p.g.a. de rådande marknadsvillkoren ☐ 1 Ja ☐ 2 Nej 232
- Det fanns faktorer som hindrade innovationer ☐ 1 Ja ☐ 2 Nej 233

24 Om Ert företag upplevde några innovationshinder under perioden 1998–2000, gradera de mest betydelsefulla faktorerna nedan.

- Flera hindrande faktorer får markeras.

Grad av betydelse

■ **Ekonomiska faktorer**

	Hög	Medel	Låg	Inte relevant	
För stora ekonomiska risker	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	241
För höga innovationskostnader	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	242
Avsaknad av lämpliga finansieringskällor	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	243

■ **Interna faktorer**

	Hög	Medel	Låg	Inte relevant	
Organisatoriska trögheter inom företaget	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	244
Brist på kvalificerad personal	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	245
Brist på teknisk information	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	246
Brist på marknadsinformation	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	247

■ **Andra faktorer**

	Hög	Medel	Låg	Inte relevant	
Otillräcklig flexibilitet i föreskrifter/standarder	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	248
Brist på gensvar från konsumenterna i fråga om nya produkter (varor/tjänster)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	249

L Patent och andra metoder för att skydda uppfinningar och innovationer

25 Ansökte Ert företag, eller Er företagskoncern, under perioden 1998–2000 om åtminstone ett patent för att skydda egenutvecklade uppfinningar eller innovationer?	☐ 1 Ja ☐ 2 Nej	25
26 Hade Ert företag, eller Er företagskoncern, några giltiga patent vid slutet av år 2000 för att skydda egenutvecklade uppfinningar eller innovationer?	☐ 1 Ja ☐ 2 Nej	26
27 Använde Ert företag, eller Er företagskoncern, någon av nedanstående metoder för att skydda egenutvecklade uppfinningar eller innovationer under perioden 1998–2000?		
■ Formella metoder		
Registrering av designmönster	☐ 1 Ja ☐ 2 Nej	271
Varumärken	☐ 1 Ja ☐ 2 Nej	272
Upphovsrätt	☐ 1 Ja ☐ 2 Nej	273
■ Strategiska metoder		
Hemligheter	☐ 1 Ja ☐ 2 Nej	274
Komplex utformning	☐ 1 Ja ☐ 2 Nej	275
Tidsmässigt försprång gentemot konkurrenterna	☐ 1 Ja ☐ 2 Nej	276

M Andra viktiga strategiska och organisatoriska förändringar på företaget

Undersökningen har hittills bara behandlat nya eller väsentligt förbättrade produkter (varor/tjänster) och processer.	Denna avslutande fråga tar upp andra kreativa förbättringar som Ert företag kan ha gjort.
28 Ägnade sig Ert företag åt några av följande aktiviteter under perioden 1998–2000?	
■ Strategi	
Införde företaget nya eller väsentligt ändrade strategier?	☐ 1 Ja ☐ 2 Nej
■ Företagsledning	
Införde företaget avancerade managementtekniker?	☐ 1 Ja ☐ 2 Nej
■ Organisation	
Införde företaget nya eller väsentligt ändrade organisatoriska strukturer	☐ 1 Ja ☐ 2 Nej
■ Marknadsföring	
Genomförde företaget väsentlig förändring av företagets marknadsföringskoncept/-strategi?	☐ 1 Ja ☐ 2 Nej
■ Estetisk förändring (eller annan subjektiv förändring)	
Gjorde företaget betydande ändringar i det estetiska utseendet eller designen eller någon annan förändring i åtminstone en av företagets produkter?	☐ 1 Ja ☐ 2 Nej

Företagets kontaktperson

Namn och befattning (TEXTA)	Telefon (riktnr och abonnentnr)
E-post	Fax

Definitioner och sektorsvisa exempel på innovationer

1 Produktinnovationer (varor eller tjänster)

■ **Produkten** ska ha följande egenskaper:

- ny teknologi ger varan eller tjänsten bättre egenskaper
- produkt- eller serviceutbudet utökas

Exempel på detta är ändrat varumaterial, införande av ekologiska produkter i produktsortimentet, användning av cashkort, kundkortssystem, telefonservice, elektroniska banktjänster och försäkringar, webrelaterade tjänster och e-handel (men observera att enbart skapande av en informationssida utan någon tillgänglig online-tjänst **inte** är en innovation).

2 Processinnovationer

■ **Processen** ska ha följande egenskaper:

- mer automatiserade eller integrerade processer
- större uppnådd flexibilitet
- kvalitetsförbättring
- förbättrad säkerhet eller miljö

Exempel på detta är orderplockning, sökning och spårning av försändelser (exempel på detta är DHL Worldwide Package Tracking där man via Internet när som helst, både dag som natt, kan söka vilket paket som helst som skickats med DHL), sammankopplad datakommunikation och transport, streckkodsystem, optisk databearbetning, programvara för integrering etc, användning eller utveckling av programvaruverktyg, första användning av CAD/CAE. ISO-certifiering räknas endast som en innovation om den är direkt relaterad till introduktion av nya eller förbättrade processer.

■ **Logistik och kontroll**

- den nya teknologin leder till effektivare färdväg och planering
- flexibla distribution
- förbättrad lagerkontroll

Exempel på detta är informationssystem, beställningssystem, lagerbegränsande system, produktutbytessystem, transportlogistik och datorstödd logistik.

Tillverkningsindustrin

■ **Produktorienterad**

- införande av ekologiska produkter i varusortimentet
 - livstidsgaranti på nya eller begagnade produkter
 - ändrat varumaterial (t.ex. textilmaterial som kan andas)
 - vattentäta kläder
 - införande av cashkort
 - användning av telematik i motorfordon
 - motorfordon med mindre utsläpp (t.ex. bilar med 3 liters motor och bussar som drivs med naturgas)
 - elektroniska stabiliseringsprogram på motorfordon
 - ny papperstyp till vissa skrivare
 - nya typer av fartygspropellrar
 - gasisolerade högspänningsledningar
 - fjärrstyrt underhåll
 - microvågskeramik och ytvågfilter för mobilkommunikation
- Namnbyte eller ompaketering av befintliga varor för att nå andra marknader är **inte** en innovation

■ **Processororienterad**

- digitalisering av skrivprocesser
- nytt knivbladssystem för träflisproduktion
- ny vattenavlägsnande enhet
- sensorbaserad utsläppsmätning
- serianvändning av pulverfernissa/lack för metallakering
- nya processer i syratillverkningen baserad på olika råmaterial
- elektroniska avräkningssystem
- nya CAD-system
- nya informationssystem för distribution
- sammanfogade databearbetningssystem, datanätverksprogramvara
- införande av datorstödda metoder för produktutveckling
- nyttjande av e-handel i tillverkningsindustrin (t.ex. Internetbank med personliga erbjudanden och inköp via nätet)
- direkta återkopplingskanaler mellan kund och återförsäljare

Partihandel

■ **Produktorienterad**

- införande av ekologiska produkter i produktsortimentet
- livstidsgaranti på nya eller använda produkter
- ny typ av certifieringstjänster
- införande av tilläggsstjänster
 - kombinationslösningar, t.ex. teknik och konsulttjänster
 - tester, granskning och certifiering av tjänster
- införande av kundkortssystem
 - rådgivning och beställning vid inköpstidpunkten
- hemkörning av varor
- fjärrstyrt underhåll
- försäljning via Internet (e-handel), men observera att en informationssida utan online-tjänster **inte** är en innovation
- elektroniska avräkningssystem

■ **Processororienterad**

- utveckling och införande av digitala distributionskanaler
- laptops till försäljare för direktsupport
- elektroniska avräkningssystem
- digital produktmärkning, t.ex. streckoder
- rekonstruktion eller omorganisering av försäljningslokalerna, om det förenklar inköpen för kunderna
- inflytande med större fakturainformation per PC
- elektroniska kataloger, t.ex. CD-ROM
- call-center lösningar
- verkstad eller garage för självservice
- utbildning av kvalificerad arbetskraft för att kunna erbjuda särskilda rådgivningstjänster till kunderna
- nya CAD-system
- distribution av informationssystem
- sammanfogade databearbetningssystem, datanätverks-programvara
- direkta återkopplingskanaler mellan kund och återförsäljare
- central samordning av kundförfrågningar

Finansiella tjänster

■ **Produktorienterad**

- nya eller väsentligt förbättrade försäkringstjänster
 - införande av modula livförsäkringsbegrepp
 - nya yrkesinvaliditetsförsäkringar
- införande av tillgångsbaserade säkerheter

■ **Processororienterad**

- online bankverksamhet
- kontrollmedel via telefon
- ny eller förbättrad programvara eller PC-nätverk
- tillämpning av nya metoder för riskspridning
- pappersfria kontor
- förbättrat premieavräkningssystem
- försäljningspolicy
- införande av nya värderings- eller bedömningssystem

Andra tjänster

■ **Produktorienterad**

- biljettautomater för t.ex. betalkort
- fjärrstyrd programvara och fjärrstyrd rådgivning
- nya metoder för statistisk analys
- utveckling av flexibel kundprogramvara
- serviceavtal i miljö och energitjänster
- nya logistiktjänster
- talsvar
- telefonservice

■ **Processororienterad**

- elektroniskt datautbyte
- CAD eller CAD-projektering
- elektronisk bankverksamhet
- förbättrat datanätverk
- övervakade nätverkssystem
- samtalsmanagementsystem
- användning av termografi för att värdera tekniska system
- satellitnavigeringssystem
- införande av gasdrivna bussar
- införande av bussar med låga golv.

I enkäten Innovationsverksamhet i tillverknings- och tjänsteföretag 1998–2000 förklaras vissa begrepp fortlöpande vid respektive fråga. Detta gäller i synnerhet huvudtemat innovationer där

grundliga förklaringar och exempel ges på flera ställen i enkäten. Det finns dock några begrepp och uttryck som kan behöva förklaras eller förtydligas ytterligare och det görs i detta dokument.

■ ■ Forsknings- och utvecklingsverksamhet (FoU)

Enligt de definitioner och indelningar som utvecklats inom OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development) är forsknings- och utvecklingsverksamhet (FoU) verksamhet som sker systematiskt för att öka fonden av vetande (inkluderande kunskap om människa, kultur och samhälle) samt att utnyttja detta vetande för nya användningsområden och för att åstadkomma nya eller förbättrade produkter, system eller metoder. FoU delas in i:

Grundforskning: att systematiskt och metodiskt söka efter ny kunskap och nya idéer utan någon bestämd tillämpning.

Tillämpad forskning: att systematiskt och metodiskt söka efter ny kunskap och nya idéer med en bestämd tillämpning i sikte.

Utvecklingsarbete: att systematiskt och metodiskt utnyttja forskningsresultat och vetenskaplig kunskap och nya idéer för att åstadkomma nya produkter, nya processer, nya system eller väsentliga förbättringar av redan existerande sådana.

■ ■ Var går gränsen mellan FoU och verksamhet som inte ska räknas som FoU?

För att en verksamhet ska räknas som FoU måste det finnas ett väsentligt nyhetselement. Ett normalt konstruktions- eller undersökningsarbete räknas inte som FoU. Vid serieproduktion räknas utveckling och konstruktion av prototypen som FoU-arbete, däremot inte tillverkning av den första serieenheten. Inom samhällsvetenskap och humaniora är FoU-arbetet inriktat på vidarebearbetning och utveckling av forskningsrön samt tankar och idéer som baseras på tidigare resultat.

Exempel på vad som inte räknas som FoU-arbete

- Malm- och mineralprospektering.
- Juridiskt och administrativt arbete i samband med patentsökningar och tvister.
- Experimentellt arbete som utförts enbart med syfte att t.ex. undersöka alternativa tillverkningsmöjligheter för redan patent-sökta produkter.
- Dokumentations- och informationsservice av allmänkaraktär.
- Rutinmässig kvalitetskontroll och provning.
- Rutinmässig insamling av data.
- Rutinartad utveckling av programvara samt annan verksamhet av rutinartat slag som har att göra med programvara.

■ ■ Årsverke (personår)

Årsverke (personår) är det arbete en heltidsanställd person utför under ett år. En person som varit heltidsanställd men endast ägnat halva sin tid åt FoU har gjort 0,5 årsverke i FoU.

Antalet årsverke per person kan aldrig överstiga 1 även om personen har arbetat övertid.

■ ■ Driftskostnader för egen FoU

Driftskostnader för egen FoU består av arbetskraftskostnader och övriga driftskostnader.

Med **arbetskraftskostnader** avses kostnader avseende lön för såväl arbetad som ej arbetad tid, andra kontanta ersättningar som t.ex. traktamenten i samband med resor samt naturaförmåner. Vidare ingår kostnader för lagstadgade arbetsgivaravgifter, andra kollektiva avgifter, pensionskostnader och övriga personalkostnader.

Övriga driftskostnader avser hänförliga kostnader till FoU-verksamhet vad gäller värme, elektricitet, städning, reparationer och underhåll av egna lokaler samt kostnader för hyrda lokaler., förbrukningsmaterial, försäkringar, porto, telefon, böcker, tidskrifter, kontorsmaterial etc. samt FoU-verksamhetens andel (eventuellt debiterad som pålägg) av kostnaderna för administration. **Observera att avskrivningar inte ska ingå i övriga driftskostnader.**

■ ■ Investeringar för eget FoU-arbete

Till investeringar för eget FoU-arbete räknas utgifter för anskaffning av materiella anläggningstillgångar, samt förbättring som väsentligt höjer kapacitet, livslängd eller standard på dylika kapitalföremål i förhållande till deras ursprungliga skick. *Generellt gäller att om anskaffning räknas en sådan uppgift som balanseras i balansräkningen och på vilken avskrivning förs över den ekonomiska livslängden. Vissa materiella anläggningstillgångar, t.ex. mark är dock inte föremål för avskrivning.* Uppgifterna omfattar både investeringsutgifter avsedda för enbart FoU-arbete och FoU-verksamhetens andel av gemensamma investeringar. **Icke avdragsgill moms ingår.**

Avskrivningar

Enligt OECD:s rekommendation angående *avskrivningar* (vilka grundas på OECD:s Frascatimanual) ska alla avskrivningar på byggnader, maskiner/inventarier och dylikt inte tas med i driftskostnaderna. Skälen bakom detta är att om avskrivningarna ingår i övriga driftskostnader resulterar det i dubbelräkning vid beräkningen av FoU-utgifterna (driftskostnader och investeringar) samt att skattelagstiftningen skiljer sig åt mellan olika länder.

■ ■ Köp av FoU (extern FoU)

FoU-uppdrag innebär att företaget givit en annan enhet i uppdrag att utföra FoU-arbete och att det förbehåller sig utnyttjanderätten till resultatet. Det företag, som lämnat FoU-uppdraget, förbinder sig att finansiera de av FoU-utgifterna orsakade utgifterna (t.ex. typkontrakt eller forsknings- och utvecklingskontrakt).

FoU-understöd innebär att företaget utan att ensamt få nyttjanderätten till eventuella resultat finansierar utgifter för annan enhets eget FoU-arbete (t.ex. genom att betala avgifter, bidrag eller anslag).

ISBN: 91-618-1159-9

Statistikpublikationer kan beställas från SCB, Publikationstjänsten, 701 89 ÖREBRO, e-post: publ@scb.se, telefon: 019-17 68 00, fax: 019-17 64 44. De kan också köpas genom bokhandeln eller direkt hos SCB, Karlavägen 100 i Stockholm. Aktuell publicering redovisas på vår webbplats (www.scb.se). Ytterligare hjälp ges av Bibliotek och information, e-post: information@scb.se, telefon: 08-506 948 01, fax: 08-506 948 99.

www.scb.se